ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

İçindekiler:

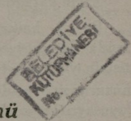
Kapaktaki resim : Murat II türbesinin kapısı : yapan: Kenan Özbel

Halkevi Dil - Tarih ve Edebiyat komitesi tarafından çıkarılır.
Sahibi ve neşriyat müdürü: Halkevi Başkanı Avukat Tevfik Aycan

Sayı : 26 Mart 1940

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Halkevlerinin sekizinci yıldönümü

Başvekilimizin nutku

Halkevlerinin sekizinci yıl dönümünü bütün yurtta 25 şubat 940 pazar günü kutlanmıştır. Ankara Halkevinde, Cümhurreisimiz Millî Şef İnönünün de hazır bulundukları toplantıda Parti genel başkan vekili ve başvekil Dr. Refik Saydam, bu yıldönümünü şu nutukla açmıştır:

" Aziz Reisicümhurumuz, sayın dinleyicilerim,

Bugün, Halkevlerinin sekizinci yıldönümünü kutluyoruz. Yeniden açılan altı Halkevi, 141 Halkodasile şu anda memlekette 520 tanışma, öğrenme ve ilerleme merkezi Türk vatandaşının emrine âmade bulunuyor.

Halkevlerinin ilk açılış günü olan 19 şubatı takip eden tatil günü, her yıl bu saatte Ankara Halkevinden, bu evlerin millî hayatta gördükleri hizmetlerin vatandaşlara hesabını veren bir hasbıhal yapmak ve bu arada yenileri açmak bir anane olmuştur. Bugün de, bu kutsal vazifeyi yaparken, bütün memleket münevverlerine bu sahada

yapmakla mükellef oldukları yüksek millî vazifelerini hatırlatır ve bu evlerin sıcak sinesinde toplanarak milletçe yükselmek ideali için öğrenmeğe ve öğretmeğe koşmuş olan yurttaşlara sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Sayın vatandaşlarım,

Bu yıl, halka hizmet yolunda Cümhuriyet Halk Partisinin yeni bir teşebbüsü ile huzurunuza geldiğimden dolayı, ayrı bir zevk duymaktayım. Bu, köylerimize kadar nüfuz edebilecek bir bünye taşıyan yeni ışık kaynakları, Halkodalarıdır.

Rejimimiz, bütün vatandaşları duyuşta, düşünüşte, inkılâbı anlayışta elele yürür bir cemiyet halinde görmeyi en esaslı gaye bilir. Bu itibarla, birer kültür kaynağı ve Halk Üniversitesi namzedi olan Halkevlerile şehir ve kasabalarımızı manen aydınlatır ve oldururken, vasıtalarının azlığı ve muhitlerinin darlığı yüzünden Halkevi açmağa müsait bulunmıyan köy ve mahalleleri bu güzel teşebbüsten mahrum bırakmamak, ve yüksek idealini ayni zamanda oralara da ulaştırmak için, Halkevlerinin küçük birer nüvesi olan Halkodalarile buralara da girmeği muvafık gördük. Geçen Büyük Kurultaydan tasvibini alan bu karar, bugün ilk olarak 141 Halkodasile tatbik sahasına girmiş bulunmaktadır.

Bizce, hizmet ve mahiyetleri itibarile Halkevlerile Halkodaları arasında hiç bir fark yoktur. İkisi de memleketin terakkisi, inkılâbın benimsenmesi, irfan sevgisinin beslenmesi, halkımızın kıymet ve kabiliyetinin yükselmesi hususunda, ayni ümitlerle, ayni hizmetleri bekleyip umduğumuz müesseselerdir.

Aziz yurttaşlarım,

Çalışma esasları, dil, tarih edebiyat, ar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kursları, kitapsaray ve yayın, köycülük, müze, sergi gibi başlıklar altında toplanan Halkevlerimizin umumî surette bugüne kadar gösterdikleri mesai ve aldıkları neticenin memnuniyeti mucip olduğunu bu vesile ile bütün vatandaşlara işittirmekten en büyük hazzı duymaktayım. Bununla beraber, he-

nüz tamamile inkişaf etmemiş bazı Halkevlerinden de bahsetmeği, bu umumî muhasebe hasbihalinde yerinde ve faydalı görürüm.

Bugüne kadar açılmış olan 373 Halkevinden en büyük kısmı, bizi memnun edecek şekilde çalışmışlar ve gelecek senelerde daha büyük inkişaflar gösterecek yolu tutmuşlardır. Henüz kendilerinden beklediğimiz faydaları verici hali almamış olan Halkevlerimiz de vardır. Onda biri bile tutmıyan bu geri kalmış Evlerin adlarını millet huzurunda söylememek için bu senelik müsaade isterim. Fakat huzurunuzda bilhassa tebarüz ettirmek isterim ki, bu Halkevlerimizin de yarın başlıyacak olan yeni çalışma senesi zarfında, diğer arkadaşlarına yetişmelerini elimdeki bütün vasıtalarla takip edeceğim. Bu, yalnız bir Parti işi olduğu için değil, hiç bir itinayı esirgemediğimiz bu Evlerin muhitlerine faydalı olmalarının, hiç yormıyan metotlu bir çalışma ile daima mümkün olduğuna kani bulunduğum içindir.

Arkadaşlar,

Bu müesseselerin muvaffakiyetinin haz ve şerefinde o muhitlerdeki her münevverin hissesi bulunduğu gibi, inkişaflarının geciktiğini haber verdiğim Evlerin başında bulunan arkadaşlarımızın da bu geri kalıştan bizim gibi müteessir olduklarına eminim. Bu vesile ile, Halkevlerinde hizmet görebilecek her vatandaş için, en açık ve samimî bir ikaz olan Millî Şefimizin geçen yıllarda bu kürsüden irad buyurdukları nutkun bir parçasını tekrarlıyorum.

Millî Şef diyor ki:

“ Halkevleri bütün vatandaşların müşterek malıdır. Halkevlerimizin, temiz, feyizli ve ilerler bir halde olması bütün devlet memurlarının, vatandaki bütün entellektüel sınıfın, bütün ilerlemek istiyen unsurun müşterek malı, müşterek vasıtası olmuştur. Halkevlerinin her hangi bir muvaffakiyetsizliğinden doğacak her hangi bir mesuliyet hepsinin, hepsinin boynundadır „

Aziz dinleyicilerim,

Halkevlerine müzaheret ve hizmet etmek mevkiinde bulunan bütün müesseselerimize, bütün vazife ve mesu-

liyet arkadaşlarımıza buradan bir daha tekrar etmek isterim:

Sizlerin muhitinizdeki Halkevi ve Halkodası faaliyetinden şeref, ve durgunluğundan mesuliyet hisseniz vardır ve büyüktür. Halkevine ve Halkodasına maddî ve manevî mümkün olan müzaheret, sadece bir hamiyet icabı ve himmet eseri değil, bir memleket ve rejim borcudur. Bir yerdeki irfan, heyecan, tesanüt varlığının en büyük delili, oradaki Halkevinin ve Halkodasının manzarasıdır, çalışmasıdır, verimidir. Bu mühim noktayı böylece tebarüz ettirirken, bugüne kadar aldıkları neticelerle bizi memnun eden Halkevleri muhitindeki âmirlere, münevverlere bir daha teşekkür ve takdirimi huzurunuzda tekrarlamadan geçemiyeceğim.

Türk münevverleri,

Bulunduğumuz yerlerdeki Halkevlerini ve Halkodalarını sizlere güvenerek açmış ve sizlere emanet etmiş bulunuyoruz. Mesut, mütesanit büyük Türkiyeyi münevver halk ve halkçı münevver birliği yaşatacak ve ilerletecektir. Bu uğurda hepimizden feragat ve hizmet, fikir ve emek beklemektedir. Muasır medeniyeti yaratan zihniyetle bu memleketin tabiatını, bu milletin kültürünü işlemek ve bu suretle Türk varlığında yeni kıymetler belirtmek her Türk münevverinin kafasında, vicdanında yer alması lâzım gelen ve bu cihetle Halkevlerinde, Halkodalarında belli başlı tatbik sahası bulan bir vazifedir.

Milletin düşüncelerinden ve duygularından, hiç şaşmıyan selim hissinden ilham ve enerji almak için onun yığınları içine girmek, onlarla kaynaşmak, onlarla beraber yükselmek lâzımdır. Böyle mütemadî, samimî temaslar neticesindedir ki, sanatkâr, edip, âlim, idareci... hulâsa hepimizin bu millete daha faydalı olacağımıza inanıyoruz ve sizden bu türlü çalışmalar bekliyoruz. Binaenaleyh her Halkevinin, Halkodasının işlemesi, gelişmesi yolunda o muhitteki bütün münevver arkadaşlarımızın, başta Devlet ve Parti vazifedarları olmak üzere, daima dikkatli,

müteşebbis olmalarını hararet ve ısrarla tavsiye ediyoruz.

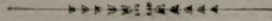
Sayın yurttaşlarım,

Yirmi senelik istiklâl ve inkılâp savaşı hayatımızda her sahada dünyayı gıpta ettirir merhalelere varan milletimizin bu müesseselerden de beklediği hayırlı, feyizli neticeleri behemehal alacağına kanaatimiz vardır. Şimdi 373 Halkevine ilâveten 6 Halkevini ve 141 Halkodasını açıyorum. Milletimiz için kutlu olsun.

Aziz Reisicümhurumuz,

Huzurunuzla bizi şereflendirdiniz. Tazimle eğilirim.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.»

Sekizinci yıl dönümümüz

Halkevlerinin sekizinci yıl dönümü için Bursamızda iki tören yapılmıştır. İlk tören 24 - Şubat - 940 cumartesi günü saat 30,30 da Belediye salonunda yapılan toplantıdır. Törene İstiklâl marşı ile başlanmış ve Halkevi başkanı avukat B. Tevfik Aycan, şu söylevi yapmıştır :

« Aziz arkadaşlar ;

Halkevimizin sekizinci yıl dönümünü hepimize kutlarım.

Türkiye cümhuriyetinin sosyal ve kültürel semasında bir yıldız gibi doğan Halkevleri, her yıl artan bir hızla Türk yurdunun her köşe ve bucağını aydınlatmaktadır.

Halkevi adiyle birlikte Büyük Atamız, Ebedî Şefimizi hürmet ve minnetle anmak en kutsal borcumuzdur. Çünkü, kurtardığı Türk milletini; medeniyet dünyasına karşı, en yüksek ve en müreffeh bir millet seviyesine çıkarmak, Onun en yüce emeliydi.

Bu gayesinin temini için, Türkiye cümhuriyetinin bütün

devlet teşkilâtı haricinde, bu teşkilâta en samimi bir mesnet ve yardımcı olmak üzere Cümhuriyet Halk Partisini kurmuş olan Büyük Atamız, Halkevini de, Halk Partisinin sinesinde yaşıyan öz bir evlâdı olarak saydı ve korudu.

Denilebilir ki: Halk Partisi ile Halkevi, cümhuriyetimizde iki nurlu kanattır. Ve bu kanatlar, Türk milletini, medeniyetin hudutsuz ufuklarına uçuracaklardır.

Siyasî hayatımızda C. H. Partisi hız alırken, kültürel ve sosyal sahada Halkevleri onun yanında koşmaktadır ve koşacaktır.

Türk milleti, Türk gençliği; cümhuriyetin feyzini ve ondan beklediği refah ve saadeti, Cümhuriyet Halk Partisile Halkevlerinin ana prensiplerine bağlılığı ve bu prensiplere sevgi ve inanı sayesinde idrak edebilecektir.

Atatürkün, gençliğe emanet ettiği yüce cümhuriyetimiz, ancak bu sevgi ve inanlardır ki, yaşayacak ve kuvvetlenecektir.

Atatürkün inkılâp bayrağını eline alarak Türk milletinin, Türk gençliğinin büyük şefliğini deruhte eden Büyük İnönü devrinde Halkevleri, kendisine çizilen nurlu yolunda büyük hızla yol aldılar.

Büyük Millî Şef, Halkevlerinin daha kuvvetli, daha verimli bir çalışma yoluna girmeleri için lâzım olan bütün imkânları temin ettiler. Bilhassa bu cümleden olarak C. Halk Partisinin son aldığı ve temin ettiği bir kararı, bu imkânların en güzelini teşkil etmektedir. Bir program dahilinde her muhitte yeni bir Halkevi binası behemehal yaptırılacak ve muayyen bir zamanda yükselmiş bulunacaktır.

Bunlardan biri de, Bursamızda yükseldiğini gördüğümüz Halkevimizdir. Bunun ikinci kısım inşaatı da temin edilmiş olduğunu şükranla arzedebilirim.

Yurdun her bucağında sayısı yüzlere varan Halkevi ve Halkodaları, aldıkları ve kazandıkları bu kuvvet ve imkânlarla muhitlerinde bir medeniyet ve ülkü ışığı gibi çalışmakta ve parlamaktadırlar.

Bu yıl ve bugün yeniden açılan altı Halkevi ile, Hal-

kevlerinin yekûnu 379 a ve Halkodalarının yekûnu ise 141 e varmıştır ki, ev ve odaların yekûnu 510 olmuştur.

Vilâyetimiz içinde mevcut Bursa, İnegöl, Mudanya, Gemlik, Yenişehir, M. Kemalpaşa ve Gürsu Halkevlerine ilâveten bu sene Armutlu, Orhangazi, İznik, Karacabey ve Orhanelinde de birer Halk odası açılmaktadır.

Bu suretle vilâyetimiz içinde, bütün kaza merkezlerile iki nahiye merkezinde de Halkevi veya odası açılmış bulunmaktadır.

Bu kadar Halkevi ve Halk odasının, ne kadar mütevazı ve asgarî bir çalışma devresinde bulunursa bulunsun, yurttaşların kültürel ihtiyaçları ve inkişafları üzerinde yaptıkları başarılar, yurt ve Cümhuriyetimiz hesabına sevinç ve şükranla anılacak bir muvaffakiyettir.

Halkevlerinin dil, tarih ve bigi çalışmalarına makes olarak çıkardıkları dergiler ve yaptıkları neşriyat ve güzel sanatlar sahasındaki çalışmalar, köycülük, sosyal yardım, kütüphane ve dershaneler ve spor şubelerindeki her gün artan ilerleyiş ve yükselişler, Halkevi mefhumunun artık yurtta en köklü ve en hayırlı bir varlık olarak tanındığını göstermektedir.

Bu güzel ve sevinçli neticeden ne kadar güven ve kıvanç duysak azdır.

Bursa Halkevimiz, diğer kardeşleri arasında mütevazı ve sessiz adımlarla, fakat durmayarak büyük amacına doğru yürümekte ve yol almaktadır. Her çalışma şubemizin başarısı, evelki senelere nazaran daha mühim bir artış ve yükseliş göstermektedir.

Bunu, müfredatile anlatmayı biraz tefahür, biraz da tasdi saydığımız için yurttaşlarımızın Halkevimize uğramak ve oradaki çalışmalar üzerinde biraz soruşturmak ve alâkalanmak zahmetini lütfen ihtiyar etmelerini rica ve tavsiye etmekle iktifa edeceğim.

Bu münasebetle her meslekten Türk yurttaşlarının millî ve vicdanî haz ve ülkülerini bulmak ve tatmin etmek için, henüz Halkevinde vazife almamış oldukları takdirde, bu kültür bucağında

kendilerini bekleyen yurt hizmetine koşmalarını beklediğimizi ve davet ettiğimizi arzederiz.

Halkevimizin çalışma makanizmasının adsız işçileri doktor, muallim, avukat, memur ve tüccar her meslekten aydın yurttaşlarımızdır. Bunlara huzurunuzda teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Evimizin çalışması, başarısı etrafında başta valimiz olmak üzere bütün teşekküllerimizin en yakın ve sıcak müzaheretlerini ve hamiyetli halkımızın candan alâka ve yardımlarını sevinçle ve şükranla anmayı bir ödev bilirim.

Sözlerimi bitirirken Türk milletine, Türk yurduna ebedî saadetler dilerim. Yaşın Türk gençliği, yaşasın Türkiye Cümhuriyeti.. »

Bú açılış söylevinden sonra orkestra tarafından müzik parçaları çalınmış, daha sonra da Bay Suat Salih Asral, Bay Emin Ülgener ve Bay Naci Kum tarafından şiirler okunmuş ve Bay Namdar Karatayın Halkevi mevzulu konuşması dinlenmiştir. (Bay Emin Ülgenerle Bay Naci Kumun şiirleri, dergimizin bu sayısındadır.)

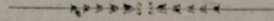
Bundan sonra büfeye gidilmiş ve cazla geç vakte kadar densedilmiştir.

Pazar günü yapılan ikinci törene saat 10 da Halkevi binasındaki fatograf sergisinin açılışı ile başlanmıştır. Halkevi başkanı tarafından açılan fotograf sergisinde Bursa ve Uludağa ait çok güzel resimler görüldükten sonra, buradan toplu bir halde Atatürk anıtına gelinmiş ve İstiklâl marşını müteakip, anıta çelenk konulmuştur. Buradan gene toplu bir şekilde yeni Halkevi binasına geçilerek, hazırlanmış olan resim sergisi açılmıştır. Sergi ve Ar komitesinin faaliyeti hakkında izahat veren Halkevi başkanı, törende bulunanları, sergiyi gezmeğe devet etmiştir.

Resim sergisi, binanın cephe kısmını teşkil eden iç içe salonlarla uzun koridoru baştan başa kaplıyordu. Resim atölyesine devam eden 47 talebe, 313 eserle sergiye iştirak etmişti. Portre, peyzaj, natürmort, desen ve afiş gibi türlü resim sahalarında yapılan, hakikaten muvaffak

ve geçen yıldan çok üstün eserler; bize, Halkevi resim atölyesinin nasıl sistemli ve artistik bir faaliyet içinde ilerlediğini, olgunluğa doğru nasıl büyük bir hızla yol aldığını gösterdiği kadar, Türk çocuklarının sanat bakımından kabiliyet ve değerlerini de isbat ediyordu. Resimler arasında, son zelzeleden ilham alınarak yapılmış kompozisyonlar da, bilhassa dikkati çekiyordu.

Sergilerin açılmasından sonra merasim sona ermiş oluyordu. Ayni gün saat 15 te Halkevinde toplanılarak radyodan başvekilimizin nutku dinlenmiş; Parti binasındaki hoparlörden konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuş ve gece Gösterit salonunda bir temsil verilmiştir.

Atatürkün Bursayı son ziyaretleri

Büyük ve Ebedî Şef Atatürkün iki sene evvel Bursayı son ziyaretlerinin yıl dönümü, 1 - Şubat - 940 perşembe günü ve akşamı, iki büyük törenle anılmıştır. Bursa tarihinin sayılı ve mutlu günlerinden biri olarak tesbit edilen ve her sene şerefli bir anane şeklinde anılması kararlaştırılan bu yıl dönümü için, Halkevi İdare Heyeti tarafından bir komite ayrılmış ve bu işi o komite düzenlemiştir. Tören, hazırlanan programa göre yapılmıştır.

1 - Şubat - 940 perşembe günü saat 15,30 da, törenin gündüze ait kısmına başlanmıştır. Bu toplantıda ; Vali muavini bay Edip Kutay, Tümgenral bay Mümtaz Ulusoy: Parti, Belediye ve Halkevi başkanları, Vilâyet erkânı; Parti ve diğer kurumların idare heyetleri ; Vilâyet ve Belediye meclisleri azaları ve halk hazır bulunmuştur.

Bir kıta asker, anıtın karşısında yer almış ve bunlardan bir kısmı, Atatürkün iki yıl evelki gelişlerinde olduğu gibi, caddenin sağ ve solunda aralıklı mesafelerle bir hiza-

ya dizilmişti. Bu kıtanın bir ucunda da Askerî lise yer almıştı.

Kız ve erkek liselerle, Kız Öğretmen, Kız Enstitüsü, Sanat, Ziraat, Orman mektepleri, birinci ve ikinci orta okullar, nihayet ilkokul talebeleri de, anıtın etrafında ve ön tarafta durmuşlardı.

Bu suretle Cümhuriyet meydanı kesif bir kalabalıkla dolmuştu. Hava kapalıydı. Hafif ve gayet ince bir yağmur vardı. Saat 16 ya pek az kala, anıtın önüne kurulmuş olan kürsüye, Halkevinden bay Turgut Karatal çıkarak, biraz sonra törenin başlıyacağını, verilecek kumanda üzerine bütün başların, iki yıl evel Atatürkün geldiği « İsmet İnönü » caddesine çevrileceğini hatırlattı.

Bu sırada da şehir düdüğü ile fabrika düdüklerinin sesi işitildi. " Dikkat, yola bak! „ işareti üzerine meydan bir anda sakin ve düzgün bir manzar aldı. Askerler hazırol vaziyetine geçtiler; halk şapkalarını çıkardılar ve bir anda iki yıl önceki sevinç ve heyecan ile sarsılanların başları " İnönü „ caddesine çevrildi; gözler, iki yıl evel, bu köşeden altın bir güneş gibi doğan Ebedî Şefin hayalini aradı. Yine bu anda şehir bandosu İstiklâl marşına başlamıştı. Marş bitinceye kadar geçen dakikalar içinde herkes, o heyecanlı ve neşeli günlerin tatlı hatırasına daldı.

İstiklâl marşını müteakip, anıta çelenk kondu ve Parti başkanı bay Nurettin Öğünç gürsüye gelerek şu konuşmayı yaptı:

« İki sene evel bu gün, Büyük ve Ebedî Şefimiz, Atatürkümüz, şu yoldan Bursamıza son ziyaretini yapmıştı. Bu ziyaret, Atatürkün çok sevdiği Türk milleti ile son kucaklaşması; Bursalıların da Atatürkü son görüşleri oldu. O gün bu meydan, Bursanın tarihinde eşi görülmemiş bir sevgi heyecanı ile denizler gibi çalkandı ve O, Türk dünyasına doğan emsalsiz güneş, o gün bu meydanda hepimizi nurlandırdı, ısıttı. Üç gün, üç gece, onun etrafında pervaneler gibi döndük. O bize söyledi, biz ona söyledik. Onu uğurlarken, kendisini son defa görmüş olduğumuzu ve bu ayrılışın ebedî bir ayrılık oldu-

ğunu bilmiyorduk. Onu, yine bekleriz Atam diye, sevine sevine geçirdik. Yazık ki amansız ölüm, bu ümidimizi kırdı. Fakat bu gün anlıyoruz ki, aramızdan ayrılan, sadece, fani olan Atatürktür. Ebedî Şef Atatürk ise, gönüllerimizde yaşamaktadır ve dünya durdukça Türk neslinin öncülüğünü yapacak, hiç ölmeyecektir. Biz Bursalılar, bütün Türk milleti gibi, fani Atatürkün ayrılışından duyduğumuz onulmaz acıyı, ölmeyen Atatürkün lâyemut varlığında eritiyoruz.

Bursayı ve Bursalıların kalbini, ebedî hatırasile dolduran Atatürkün son ziyareti, bu bakımdan çok mutludur ve bizim için nesilden nesle ayni hararetle nakledilecek ebedî ve şerefli bir hatıradır. Bu tarihî ve mesut günü anmak, Bursa ve Bursalılar için her yıl sevinçle tekrarlanan millî bir âdet ve bir anane olacaktır. Bu günkü törenimizle, bu âdetin ve bu ananenin temelini kurmuş oluyoruz.»

Tok ve derin bir sesle yapılan bu güzel konuşma üzerine, törenin gündüz kısmı bitmiş oluyordu.

Gece töreni, o günün akşamı saat 20,30 da belediye salonunda yapıldı. Salon gündüzden hazırlanmış, her taraf bayraklarla süslenmişti. Atatürkün iki sene evvel büyük bir samimiyet ve neşe ile üzerinde saatlerce oturduğu koltuk yine ayni yere konmuş ve üzerine bir Türk bayrağı serilmişti. Koltuğun önünde, tıpkı o geceki şekilde bir küçük masa vardı ve üzerinde bir kahve fincanı duruyordu. Atatürkün büstüne yakın bir yerde, Atatürkün o gece Bursa belediye reisine hitaben yazıp okuttuğu tarihî mektupla, kendilerine hitap etmek şerefine erişen bay Hulûsi Köymenin sözleri; Bursalılara en yüksek iltifatları ihtiva eden ve bizzat Atamızın ağzından dinlenen heyecanlı hitabe, salonun duvarlarını süslüyordu.

Saat tam yirmi birde bando İstiklâl marşını çaldı. Marşı takiben de Halkevi başkanı avukat bay Tevfik Aycan töreni açtı ve halkı, büyük Önderin manevî huzurunda beş dakika ihtiram duruşuna davet etti. Salon

beş dakika, derin bir sükût ile sessiz kaldı.

Saygı durumundan sonra, bay Saim Altıok, Atamızın iki yıl evvel Bursaya gelişleri dakikasından itibaren ayrılışlarına kadar geçen günlerin vekayiini adım adım takip ederek, o günlerin heyecanını bir daha yaşatan « Atatürk Bursada » adlı broşürü okumağa başladı. Sahifeler okundukça salonda bulunanların heyecanı artıyor, zihinlerde pek uzak olmayan hatıralar canlanıyor, ruhlar o günlerin mesut ve neşeli intibalarile doluyordu. Atatürkün sözleri, bilhassa Bursalılara ve Türk milletine iltifatları okunurken, herkes ayağa kalkmış, milletini bu kadar candan seven Büyük Şefini ayni sevgi ve saygı ile tekrar anmıştı.

Bundan sonra Tuğgeneral Mümtaz Ulusoy, lise müdürü bay Sami Argüden ve edebiyat öğretmeni bay Namdar Rahmi Karatay, Atatürke ait kıymetli hatıralar naklettiler.

Müteakiben, Halkevi üyelerile öğretmenlerden mürekkep bir koro; Atatürkün Samsuna ayak bastığı ve büyük İstiklâl davasına başladığı gün, cesaret ve imanının bir ifadesi olarak söylediği « Dağ başını duman almış » marşı ile « Sensin bize can veren » marşını terennüm etmiştir.

Törenin bu kısmı bu suretle bitmiş oluyordu. Davetlilere büfede limonata ve bisküvi verilmiş ve müteakiben gece yarısına kadar dansedilmiştir.

Bundan başka ertesi gün de, Ebedî Şefin elile açılan Merinos fabrikasında bir tören yapılmış ve o günün gecesi Merinos fabrikasında bir temsil verilmiştir.

Yirmi seneye bir bakış

SUAT SALİH ASRAL

Sayısız ve uzak yılların yanıp söndüğü bir sema âlemi gibi bazan kayıtsız, bazan belirsiz bir titreme ile yirmi senedir dergi ve kitap sahifelerinde çıkışlarını ve batışlarını takip ettiğimiz yeni şöhret ve istidatların artışı, beklenen büyük Türk şiiri hesabına ümit veya inkisar mıdır ?

İddia ediyorlar ki; büyük harp, sinirleri gergin geniş insan topluluğunu şiirin cazibesinden uzaklaştırmıştır. Rağbet ve alâkanın azlığına rağmen bizde şiir yazma heveslisi çoktur. Bununla beraber büyük şairi, bir nebi gibi bekliyoruz.

Mütareke yıllarının İstanbulda bir araya topladığı heyecanlı gençler temiz ve sade bir türkçe ile nazım dilini işlediler, hece vezninin hakimiyetini temin ettiler. Fakat kendilerinde sarih bir şiir telâkkisi yoktu. Mücerret bir ifade ile « Millî bir edebiyat yaratacağız » diyorlardı. Bu nesilden ayakta duranlarla, aralarına sonradan

katışanlar, Baudelaire'den Paul Valery'ye kadar Fransız edebiyatının tekâmül seyrini safha safha takip ettiler. 1870 tenberi Verlaine'le Rimbaud'nun elinde mebdeindeki özlüğe ve berraklığa dönmeğe başlayan musaffa şiirin parıltısı genç şairlerimizin gözlerini kamaştırdı. Neye inkâr etmeli ki, Haşim'le Yahya Kemal'den sonra nağme ve koku gîbi doğrudan doğruya teması öz zekâ ve ruhla olan hakikî san'atin akisleri bu istitadların kaleminde parladı. Belki biribirlerini bile tanımıyan bu genç başlar bir yerde, bir noktada birleşiyorlardı. Bu yer, mutat hayatın ve mutat ifade tarzının dışında ruhun soyunduğu bir havuz başıdır ki, orada şiir dalgalanır ve seslerle, renklerin sembolleri dolaşır.

Mutlak güzele âşık masal kahramanları gibi bu tılsımlı havuza yaklaşabilenler bize oradan öz san'atın büyülü çiçek ve meyvalarından getirmişlerdir. Yeter ki, bu yolun yolcuları san'at ülkesinin tunç kapıları önünde buluşsunlar.

Mahdut ta olsa; memleketimizde mütekâmil bir şiir anlayışının yirmi senelik az fakat değerli verimi karşısında husran, bir zevk dalâletinden başka bir şey değildir.

Serbest vezinle şekil müsamahalarının, çoluk çoçuk eline düşürdüğü Türk nazmı — müştekilerin ağzıyle söylüyorum — belki bir sefalet manzarasi arzeder. Bu ağır hükmü teşmil, iyiyi ve kötüyü biribirinden ayıramamak demektir.

Kanaatimce beklenen nebî şair gökten inmiyecektir. Yazanla okuyanın zevk dalâletinden kurtulduğu gün yirmi yıllık bir emeğin boşa gitmediği meydana çıkacaktır.

Çocuklarımızı nasıl yetiştirelim?

Ali Boysan
Bursa bölge Sanat okulu öğretmeni

II

2 — Vücut müvazenesi :

Bir memlekette hükûmet, siyasî bir çok değişmeler arasında, bütçe müvazenesini devamlı bir meşguliyet ve münakaşa götürmez bir lüzum olarak tanır. Bunsuz idare makinasının çarkları durur, hiç bir içtimaî hareket imkânı kalmaz, malî buhrandan şahısların bile işleri tehlikeye düşer, millî emniyet de bundan zarar görebilir.

Vücudumuzun teşkil eden hüceyreler hükûmeti de böyledir. Onun da bütçesini denk tutmak mecburiyetindeyiz. Vücudun geliri gıda, gideri de hararet, fizikî hareketler ve fikrî çalışma şeklindeki kudrettir.

İhtiyacından fazla kazanan vatandaş, fazla ve lüzumsuz bir ihtiyata sahip olur ki bu, onu faydalı olmaktan uzaklaştırır ve tembel yapar. İhtiyacına yetecek

kadar kazanamıyan da kuvvetten düşer ve faydalı olamaz. Bunun gibi, çok yiyen ve az hareket eden insan nıkrisli, şişko ve tıknefes olur; iyi gıda alamıyan ve çok adalî ve fıkrî harekette bulunan da zayıf düşer, tüberküloz olur. Sıhhatli olabilmek, yorulmadan çalışmak, fizikî ve ahlâkî terakkiye ulaşabilmek için büyük bir dikkat ve ihtimam ile uzvî bütçeyi düzenlemek gerektir.

Kaide olarak gidere göre gelir mi, yoksa gelire göre gider mi kabul edelim? Buna kestirme cevap verelim: Mümkün olanı yapmalıdır. Zengin bir devletin geliri çok olduğundan bol bol sarfedebilir. Fakir bir devlet, dileği ne olursa olsun, kendisine faydalı olan bir çok işlerden vazgeçmek mecburiyetinde kalır. Orta derece varlıklı bir devlet giderini, fayda ve lüzumu göz önünde tutarak, dikkat ve ihtimam ile tanzim edecek, belki de gerçekleştirmek istediği programının bir çok noktalarını bilerek ihmal edecektir. Meselâ: bir dış teravüze uğramak tehlikesi varsa, millî müdafaa için hasislik etmiyerek ıslah ve imar işlerini daha müsait bir zamana bırakması makul bir tedbir olur.

Bunun gibi, vücudu ve kafası sağlam bir adam da büyük enerji sarfiyatı yapabilir: Kuvvetli el ve kafa çalışması, sert sporlar...; çünkü kaybettiği kuvvetleri kâfi bir gıda ile gene alabilecek haldedir. Cılız bir adam, ancak ihtiraslarından vazgeçerek, sıhhatini muhafazaya ve yaşamağa muvaffak olabilir. Tabiî istidatlardan en çok faydalanabilmek için esas nokta, geliri ve zayıf noktaları tanımaktır.

O halde herkesin uzvî bütçesi tamamen şahsî olmalıdır. Bazı kimselerin sık sık ortaya sürdükleri, herkes gibi yaşamak bizce mücerret bir formüldür. Bir profesör ile bir demircinin, bir çiftçi kızı ile bir üniversite talebesi genç kızın, bir çocukla bir adamın, bir lise talebesi ile bir çoban çocuğunun gıdası, hareketleri, istirahati, giyinmesi ayni olamaz. Hele okullara giden çocuklarımızın gıdası, giyinmesi, hareketleri aylnız çocuktan çocuğa değil, aynı çocuğun

yaşına, sağlık durumuna, mevsime ve gösterdiği faaliyete göre değişir.

Sağlık kaidelerinin tatbikatındaki bu ferdîleşmenin ekseriya tanınmadığını görüyoruz. Yatılı müesseselerde ve aile ocaklarında yemek listeleri, dinlenme ve çalışma zamanları 10 yaşındaki çocuklarla 17 yaşındaki gençler için hemen hemen aynıdır. Bir çok aileler fizikî faaliyetlerin az olduğu ders yılı içinde ve kırda büyük bir enerji sarfile geçen yaz aylarında aynı yemek rejimini takip ederler; bir çokları da mütelevvin iştihalılarla, müşkülpesent olmıyan çok yiyicilere aynı yemekleri verirler.

Çocuklarınızın iyi talebe, sıhhatli ve neşeli olmalarını istiyorsanız, onları içten tamağa çalışınız, karakterleri hakkında katî malûmat sahibi olunuz, ihtimamlarınızı ve onlara verdiğiniz işleri âzamî surette ferdîleştiriniz.

Hatırdan çıkarmayınız ki, bütün genç varlıklar gibi çocuklar da genç oldukları kadar ruhan ve bedenen çok narindirler. Bu çok narin tabiatleri tedbirsizce sertleştirmeğe kalkışmak insanı hayal sukutuna uğratır. Çocuklarımızdan takatlerinin üstünde bir randıman istemek, onları harap eder. Fakat fizikî ve manevî bakımdan kuvvetlendirilen ve uzvî bütçeleri de usulile düzenlenen birçok aşağı kabiliyetteki çocukların normal hale geldikleri de görülmüştür. Reşit, çocukluk çağındaki iyi veya fena bakımın fayda veya zararlaını görür. İrsî olarak fena olan bir uzviyet iyi bir ihtimam ve takip neticesinde tadil edilebildiği gibi, doğuşunda sağlam ve normal olan bir uzviyet fena bakım neticesinde bozulur.

Okul çağındaki çocukların gıdası:

Gıdanın sıhhat üzerindeki rolü şüphe götürmiyen bir hakikattir. Bu sebepten mürebbiler, öğretmenler, profesörler, düşünceli ana babalar kendi ellerine verilmiş olan genç varlıkların ahenkli inkişaflarına yabancı kalamazlar.

Gıda meselesi bir çok etüdlere sebep olmuştur. Bu

yolda yapılan neşriyat o kadar birbirinin tersidir ki bir şey öğrenmek isteyen meraklı okuyucu bu zıt nazariyeler karşısında hangisinin doğru olduğundan emin olacağını bilmez, şaşkın bir haldedir. Halk kütlesine gelince, o, bunlardan tamamen habersiz, göreneğe göre hareket etmektedir.

Gıda üzerindeki bu etütler henüz pek iptidaîdir. Fakat günden güne inkişaf etmekte, fizikî ve ahlâkî bakımdan ehemmiyet kazanmaktadır. İyi seçilmiş bir gıda insanı daha şen, daha çevik, daha sevimli ve mesut yapar. İyi bir yemek rejimi, hareket, karakter ve zihniyet üzerinde bazı hissolunur değişikliklere de sebep olabilir. Bir adam adalî ve aklî faaliyet kabiliyetini, gıdasını tanzim suretile inanılmıyacak derecede arttırmak imkânlarına sahiptir. Gıdayı tanzim suretile bir çocuğun fikrî düzeni değiştirilebilir. Bilâkis fena gıdalanma zekânın azalmasını mucip olur. Hususile okul çağındaki çocuklar bu fena yemek rejiminden çok zarar görürler. Onların beslenmelerini bir düzene koymakal uzvî, ruhî teşekküllerine, çalışmalarına müessir surette yardım etmiş oluruz.

Âlimler her gıdanın kemmî ve keyfî kıymetini tayine çalışmışlardır. Yani vücudun bünyesini, hareket ve kudret istihsali için, ne mikdar alınırsa sıhhîdir, ondan ne derece fayda beklemelidir?

Bir çok soğlık kitapları kemmî noktadan, bilhassa iyi bir yemek rejiminin ehemmiyeti üzerinde ısrarla durmaktadırlar. Onlara göre, gıda, gençlikte adalelerin inkişafına, zayiatın telâfisine, grizî hararetin idamesine ve çalışmaya; ileri yaşta sağlığın korunmasına elverişli maddeleri ihtiva ederse makuldür.

Gıdalanmanın pratik hesabında kalorimetreyi kullanırlar. Kalorimetre bir hararet ünitesidir. Kalori de bir kilogram suyun hararetini bir santigrat derecesi yükselten hararettir. Orta derece çalışan bir insanın her gün 2500 kaloriye ihtiyacı vardır. İddiaya göre ona bu kaloriyi temin edecek kadar yemek vermek kâfidir. Bu, riyazî ve fennî bir hal şeklidir.

Amerikalılar buna fazla temayül etmişlerdir. Birleşik Amerika Cümhuriyetlerinde, lokantaların listelerinde, müşteri yediğinin harurî kıymetini bilsin diye, her yemeğin kalori mikdarı yazılıdır.

Bu tarzda düşünülecek olursa meşhur kimyacı (Macelin Berthelot) nun sezdiği olacaktır. O, bir gün gelecek diyor, o zaman insanın vaktini sofrada geçirmesine ihtiyacı kalmıyacaktır. Herkesin sabahleyin işine giderken cebine mikdarı doğru olarak hesaplanmış bir albominli, bir yağlı, bir tane de idrat dö karbonlu hap alması kâfi gelecektir.

Yukarıdan beri üzerinde durduğumuz bu rejim, çok yazık ki davanın yalnız bir tarafını hesaba katmıştır: İstenilen maddelerin mikdarı, yani kemmî kıymeti. Keyfiyet tamamen ihmal ediliyor. Ayni mikdar azotu ihtiva eden iki başka yemek bir kıymette hesaplanmıştır. Fakat, 600 kalori veren bir litre şarabın, aynı kaloriyi temin eden 220 gram ikinci ekmek kadar besleyici olduğuna kimi inandırabiliriz? Yahut, ayni mikdar albominlidir diye piliç eti yerine karaca eti yenir mi?

Binierce yıldır nebatî ve hayvanî gıdalarla beslenmiye alışmış olan insan vücudunun yalnız kimyevî haplarla hareket edebileceğine inanmak.... Bu da henüz mevsimsizdir.

İnsanın kemmî surette gıdalanması teorisi, belki, hayvan besliyenlerin pahalı maddeler yerine ayni derecede besleyici daha ucuz maddeleri kullanmak suretile temin ettikleri muvaffakiyetten cesaret almıştır. Meselâ: Paris Omnibüs kumpanyası 1872 den 1900 yılına kadar atlarına verdiği yulafın bir mikdarı yerine mısır yedirmek suretile 30 milyon altın frank hâr temin etmiştir. Fakat bazı hallerde bu usulün hayvanlar için bile tatbikine imkân yoktur. Süt için beslenen inek, koyun v. s. gibi hayvanların beslenmesinde bu, kabul edilemez. Çünkü, sütün keyfiyeti hissolunur bir derecede hayvana verilmiş olan gıdanın tesiri altındadır.

Gıda meselesinin insan-

larda çok daha nazik olduğunu kabul zarureti vardır. Filhakika, muhtelif insan ırklarının mizaç ve hayatiyetlerile ehlî hayvanlarınki arasında geniş ölçüde farklar vardır. Hayvanların yük çekmek veya taşımak ve semizlemek gibi basit meşgaleleri vardır. Şüphsiz hepsinin aynı derecede iştıhası ve temessül kabiliyeti yoktur, fakat bu değişiklikler çok azdır. Bunun tersine olarak kâtip ve işçi, öğretmen ve bahriyeli, çiftçi ve telefoncu arasında aynı beslenme kaidelerini tatbik hatasına düşebilir miyiz? Bir sürü, istenilen tipi elde etmek için, sağlamları bırakılarak ıstıfa edilebilir. İnsanlar için böyle midir? Hasta ve sakat, ihtiyar hemcinslerimizi de beslemek ve yaşatmak millî ve insanî borç ve mecburiyetlerimiz arasında değil midir? Aynı cins hayvanlar üzerinde tecrübe yapmak için bir çoklarını uzun zaman bir yerde bulundurabiliriz. Böyle insan gruplarını nerede bulalım?

Bu sebepten hüçük tecrübeler ve ampirik tesbitlerle iktifa etmek zarureti vardır. Bazı laboratuarlarda hayvanlar üzerinde (fareler, kobaylar...) muhtelif gıdaların tesirleri etüt edilmiştir. Bunlardan faydalı malûmat elde edilmiş ise de insanlar üzerinde de tatbik edilmeden bir şey denemez.

Bazı büyük şehirlerde, halkın bir yılda istihlâk ettiği gıda maddeleri tesbit edilerek bundan her ferdin ihtiyacı olduğu gıdalar çıkarılmıştır. Bu netice de bizi tatmin edemez. Gene bazı yerlerde sağlık durumu iyi olan kimselerin yemek listeleri muvafık olarak kabul edildi. Bundan müsbet bir netice çıkaramayız. Çünkü bir rejimin iyiliği veya fenalığı onun nesiller üzerinde yaptığı tesirlerle ölçülür. Nihayet bir çok doktorlar, sağlam ve hasta kimseler üzerinde tatbik ettikleri rejimlerin neticelerini yazdılar.

Bütün bu araştırmalar, çok muhtelif ve ekseriya zıt fikirlerden doğmuşlardır. Bununla beraber, elde edilen bazı neticeler insanın beslenmesi davasında, hususile okul çağındaki çocuklar için faydalı malûmat elde edilmesine yardım etmişlerdir.

Şu âşikârdır ki gıda onu

alanın uzviyetine tamamen uygun olmalıdır. Çocuklarımızın beslenmesinde uzviyetlerinin nahif olduğu gözden uzak tutulmaması gereken esaslı noktadır. Onlar üzerinde işte olduğu kadar yemekte de fazla kuvvet ve gayret sarfına lüzum göstermiyen bir rejim takip etmelidir. Menşei gıdadan olan hastalıklar çocuk marazlarının en fazlalarıdır. Bundan ötürü, inkişaf çağındaki körpe vücutların uzvî ve ruhî tekâmülleri için hususî tekayyütlere ihtiyaçları vardır.

Nihayet, bundan önce de kaydedildiği gibi yemek listelerinin yaşa, mizaçlara, zamana (ders veya tatil) göre imkân nisbetinde şahsîleşmesine çalışılmalıdır. Bilhassa okul hayatının, az da olsa, fizyolojiye aykırı düştüğü hatırda tutulmalıdır. Tabiat, çocuğu kapalı bir salonda 7-8 saat dimağ ve beden çalışmasına dayanacak kadar kuvvetli yaratmamıştır. İşte bu anormal durum göz önünde bulundurularak beslenmesi düzenlenmelidir. Mideyi yormıyan ve dimağa rehavet vermiyen bir beslenme rejimi çalışmayı, uzvî ve ruhî bakımdan zahmetsiz, aynı zamanda faydalı yapar.

Kısaca, menedilmesi lâzım gelen gıdalarla ihtiyatla alınmaları gerekenleri kaydederek bu bahsa nihayet veriyoruz:

En başta alkol, sureti katiyede menedilmelidir. Likörler ve az alkollü içkiler de buna dahildir.

Et, mümkün olduğu kadar az verilmelidir. Bilhassa hazmı güç ve yağlı etler.

Av, kaz ve ördek etleri yedirilmemelidir.

Balık, taze beyaz etli olursa iyidir.

Asitli yemişler ve sebzelerle hazmı güç kuru sebzeler az ve tercihan gündüz yemeklerinde alınmalıdır.

Şeker, okul çağındaki çocuklara, ihtiyatla ve başka yiyeceklerle karışık olarak verilmelidir.

Dördüncü Mehmedin Bursaya gelişi [1]

Nâzım Yücelt

Dördüncü Mehmet 1659 senesi yazını Bursada geçirmek istedi. Ayni senenin 25 mayıs pazartesi günü « Tuğu-hümayun » Babüssaade önüne dikildi. [2] Ayın yirmi sekizinde Üsküdarda otağ kuruldu. Dördüncü Mehmet Üsküdara geçti.

17 inci asırda Anadoluda asayiş çok bozuktu. Tutulan eşkıyalardan bazılarını İstanbula getirmişlerbi. Üsküdarda otağı-hümayun önünde bu eşkıyanın başları kesildi.

Haziranın sekizinci pazartesi günü sadrazam da Üsküdara geçti. Haziranın yirminci cumartesi günü bayramdı. İstanbuldaki ulema ve vezirler Üsküdara geçerek bayram tebriki merasimine iştirak ettiler. Usulüne tevfikan sadrazam kaymaka-

---

[1] Dördüncü Mehmet bu zamanda 18 yaşındadır.

[2] Padişah sefere çıkdığı zaman " Otağı-hümayun „ un önünde yedi tuğ, sadrazam çıktığı zaman ise beş tuğ dikilirdi.

mı ile eski vezirlerden Boşnak İsmail paşaya hil'at giydirildi. Dördüncü Mehmet 27 - haziran cumartesi günü valide sultan, Üsküdar sarayından otağı-hümayuna geldi. Veziriâzam, şeyhülislâm, kazaskerler, erbabı-divan teşyie geldiler.

28 - haziranda yeniçeri ağası tuğları alıp önden hareket etti. Ertesi günü de alaylarla padişah Üsküdar sahrasından kalktı, Bursaya doğru yola çıktı.

Maltepe yolile 30 haziranda Tuzlaya, 1 temmuzda İnehacı, 2 temmuzda Çınarlıçayırı, 3 temmuzda İzmite vardı. Beş gün İzmitte kaldıktan sonra temmuzun dokuzuncu perşembe günü Taraklıbeli, 10 temmmuzda Dikilitaş, 11 temmuzda İzniğe, 12 temmuzda Yenişehire geldi. İki gün Yenişehirde kaldı. 15 temmuz çarşamba günü Kestele gelerek bir gün kaldıktan sonra 17 temmuz cuma günü Bursaya ulaştılar.

Bursada yeni bir saray yapılmıştı. Dördüncü Mehmet oraya indi. Bursalılar dördüncü Mehmedi karşıladılar. Yerlere çeşitli ve kıymetli kumaşlar sermişlerdi. Alay şehre girerken bir çok eşkıyanın yol üzerinde idam olundukları görülüyordu. Enderun ağaları, sarayda yer olmadığı için evlere dağılmışlardı. Evden eve geçmek için köprüler kurulmuş, kapılar açılmıştı. Erkânıdevlet çadırlarda idiler. 21 temmuz salı günü şehre gelip konaklara yerleştiler.

Muhammedin kutsileşen hırkası " hırkai-şerif „ de dördüncü Mehmetle beraber getirilmişti. Silâhtar ağanın oturduğu evin yüksek sofasının bir köşesine kürsü üzerine konuldu. Has oda ağaları her gece hırkanın nöbetini tutarak öd ve anber ağaçları yakıyorlardı.

Dördüncü Mehmet Uludağa çıktı. 18 eylül tarihine kadar Bursada oturdu ve 17 temmuzdan bu tarihe kadar devleti Bursadan idare etti. Köprülü Mehmet paşanın oğlu Fazıl Ahmet paşa, Erzurum valiliğine Bursadan emir alarak gitti. Boşnak İsmail paşa Anadolunun ahvalini teftiş için Bursadan hareket etti. Yakalanan eşkıya Bursaya getirilerek idam olundu. Dördüncü Mehmet 18 eylül 1659 tarihinde Bursadan hareket ederek Çanakle yolile Edirneye geçti.

Misi köyünde nişanlanma töreni

Naci Kum
Müze Komitesi başkanı

Geçen bayram tatilinin bir gününü, güzel bir köyümüzde geçirmek için Misiye gitmiştik Çekirge üzerinden giden kestirme yoldan refikam ve kızımla atlara binerek, yemyeşil fundalıklar arasından hemen bir saat içinde Misinin göz doyurucu, güzel manzarasıyla karşılaştık. Bursada oturup da Misiyi, Çalı köyü görmemek yazık... Güzeller güzeli Nilüfer hatunun adını alan çay, her köşesi esatir menkıbeleriyle dolu Olimp'in eteklerinde böyle güzel yataklar intihabında çok isabet etmiştir.

Arkasını tatlı meyilli ve gür çam korularıyla bezeli Misi boğazına yaslamış olan bu zarif köye girer girmez köy meydanlığını dolduran sıcak ruhlu, güler yüzlü köylülerimizin candan "hoş geldiniz..." lerile karşılanarak Hacı Halil oğullarından Mehmet Ali gilin evine konuklandık. Misafir sever konuk evinin derhal hazırladıkları nefis bir kahvaltıdan sonra, bir an evvel köyün letafetine doymak ve onun

türlü güzelliklerile kucaklaşmak için kendimizi sokağa attık. İtalyadaki meşhur eğri (Pisa) kulesini andıran köy minaresi önünde bilâ ihtiyar dikildik. Bir tarafında çatlaklık ve yıpranma olmadığı halde bu minare yıllardanberi böyle öne doğru eğilmiş, ilk görenlere karşı reverans yapar gibi bir halde...

Bu köyde bulduğum kıymetli, tarihî vesika ve kitaplar hakkında Halkevimiz adına yaptığım seyahat hatıralarımı ihtiva eden yazılarımda ayrıca tafsilât vermiştim. Burada ise, yalnız Misi-de değil, bütün bu Bursa yakası köylerinde carî olan nişanlanma âdeti hakkında malûmat vermek istiyorum. Eğer yanımda zevcem ve kızım bulunmamış olsaydi bu orijinal törenin sırrına ermekten şüphesiz mahrum kalacak ve sayın okuyucularımızı da bu folklor hadisesinden haberdar edemiyecektim.

Ben, köyün batı duruğundaki evlerin üzerinde, Nilüfer vadisini teşkil eden çam koruluğu içinde büyük bir kavak kökünden fışkırdığı için (Kavakdede pınarı) denilen eski bir ayazma yerini tetkik ederken bizim çocuklar, misafir olduğumuz evin hanımlarile bayram yerine gitmişlerdi. İşte Misi gençlerinin nişanlanma ve anlaşma törenlerinin cereyan ettiği bayram yeri manzarasını kızımın ağzından tasvir ediyorum; çünkü buraya köylü gençlerden başka, yabancı ve köylü olup da evli erkeklerin girmesi katiyen yasaktır.

Bayram yeri; allı, yeşilli, morlu entari ve yaşmaklı köy kadın ve kızlarının teşkil ettiği zevkli, neşeli bir düğün evi gibi kalabalıktır. Bu renk ve güzellik hâlesi ortasında cicili, bicili bayramlıklarını geymiş, başları ipek krepli, elleri penbe kınalı, her biri birinden güzel gürbüz ve sevimli köy kızları, karşıki evde toplanmış yeni yetişme köy delikanlılarına kendilerini gösterip, beğendirmek için birer birer oyuna kalkıyorlar. Şimdi oynıyan Fadimedir... Bütün etrafındaki kızlar hep birden el çırparak ve bir ağızdan, mani şivesile, şöyle çağırı-

yorlar

Fadimenin adını Mari (?) koyalım
Fadimeyi Aliye veri verelim
Hele anasına duyurmıyalım
Hele babasına duyurmıyalım
Hali güzel Aliden ayırmıyalım
Fıstıkı diki diki ....
Fıstıkı diki diki ....

Fadime kızcağız bu oyunu seke seke oynarken karşıki evde, gelecek hayat yoldaşını seçmeğe can atan Ali kızların bu tevcihini kabul etmiş olmalıdır ki havaya üç el tabanca atarak şükran ve sevincini izhar ediyor. Böyle böyle Ayşeler, Zeynepler, Güllüler, Kezbanlar . . . Ahmetlere, Hüşeyinlere, Dursunlara ve Tosunlara kendiliklerinden yavuklu oluyorlar.

Demek ki, daha önceden bir arada saf ve masum yaşıyan kız ve oğlanlar arasında manevî, sırrî bir anlaşma oluyor. Bu bayram yeri töreni bu mukaveleyi açığa vuruyor....

Anadolunun bir çok yerlerinde, emsaline tesadüf ettiğimiz bu habil törenlerin bilhassa Çerkesler arasında umumiyetle ananevî bir şekilde devam ettiğini biliyoruz. Ancak, burada enteresan bulduğumuz bir cihet vardır ki onun üzerinde durakhyacağız.

Misi kızlarının (SEKMEK) dedikleri bu oyunlarda : (Fadimenin adını Mari (?) koyalım.) ne demektir ?... Ben bu kelimenin menşeini araştırarak, inceledim. Rumca ve fransızcada (Mariée) gelin manasına olduğuna göre bu yabancı tabir bizim köylüler arasına nasıl ve niçin girmiştir?

Tetkikatıma göre: Bursaya civar köylerin bir çoğunda kızlar tarafından ayni tabir kullanılmakta imiş. Miside, Çalıköyde eskiden beri Rum, Ermeni gibi reaya olmadığı halde, o civarda eskiden Rumların da mevcut olduğu köylerde de böyle tören ve bu tabir varmış. Köylüler bunun sebebi tesmiye ve menşeini bilmemekle beraber bu âdetin çok eski olduğunu söyleyorlar, şu halde ? . . .

Şu halde: Eski (Misia) eyaletinin adını taşımakta olan bu köye mukaddes ziyaretler yapmak üzere yaz mevsimlerinde her zaman gelen Bursalı Rumların (MARİA) larını takdis ettirdikleri Olimp Ayazmaları başında, onların süslü püslü gelinlerine im-

reneu Türk kızlarının (Mari) tabirini cedden tevarüs etmiş olmaları çok muhtemeldir. Bakınız, tarihte de şöyle bir hadise vardır:

"701 hicret yılında Kostantaniyeden deniz yoluyla gelen Rum Kayserinin askeri ile İznik yanındaki (Koyun Hisar) da büyük bir cenk olmuştur. Rumlar denize dökülmüş; Kostantaniye Kayseri, İmparator, Moğol padişahından yardım dilemiş, o da — Moğol Hanı — İmparatorun kız kardeşi(Mari) nin kendisine gelin diye yollanmasına karşılık, Çavdar tatarlarını Osmanlı yurduna saldırmıştır. Fakat, Osman Gazinin oğlu Orhan Beyin henüz 11 yaşında olmasına rağmen, bu harpte Mihal beyle beraber gösterdikleri erlik karşısında Çavdarlılar darmadağın olmuşlardır,, [I]

Bu vakayı (Solakzade tarihi S.13) te şöyle okuyoruz:

"Osman Han namdar fetholan vilâyetlerin reayâsını kemali adalet ve riayetle mahsullerin eshabi timara inayet eyledi. Bu iştigalde iken Çavdar tatarı denmekle iştihar bulan kavim ki «Çavdarlı» derler, Karahisar üzerine ılgar edip pazarını yağma ettikte Şehzade Orhan Han gazi Eskişehirde bulunup haberdar olmakla bî karar olub bir kaç sivari ile manendi şehab azmi şitab edüb (Oynaş Hisarı) kurbinde ol hazeleye irişüb ekseri ta'mai şimşir ve serdarların esir ve bir nicesin bestei zincir idüb Osman Gazi seriri rif'atına ve mezbur esirleri yol üzerinde arz eyledikte ferzendi ercümendlerinin böyle bahadır ve tüvana olduğun görüb pesend eyledi.... Ve Vilâyet açmak fethetmekile iştihar bulmak için ol Şehriyarı (Orhanı) sipahi nusret şiara serdar edüb Gazi Abdurrahman ve Akça Koca ve Konur Alpı ve Mihalı ana refik edüb Sakarya Suyu kenarındaki (Karaciş Hisarı) üzerine gönderdi.»

Acaba bizim civar köylerdeki bu (Mari) tabirinin böyle bir Bizans imparatoru kızı (Mari) hadisesiyle ilgisi olmasın ?.. Çünkü, bütün ananelerimizde tarihin silinmez izleri vardır da . . . .

[I] Abdulkadir, « Bursa tarihi kılavuzu, Sh.49»

Edebiyat tarihi :

4. Kıt'a

ALİ ULVİ ELÖVE

— 25 inci sayıdan devam —

Kıt'alar Halk ve divan edebiyatında üç veya dört mısrağlı olmak üzeree iki türlüdür :

1. Üçlüler

A. Halk edebiyatında üç mısrağlı kıt'alar bestesiz veya besteli (güfte) halleriyle görülür.

1. — Bestesizlere « üçleme » denir. Üçlemenin ilk iki mısrağında derli toplu, birbiriyle ilgili bir mağna aranması şart değildir. Bu iki mısrağ, asıl üçüncü mısrağ için bir kucak gibidir ki, maksadı havi olan bu son mısrağ onların kolları arasından fırlar. Ve bu, âşıkane, şakacı, bir az da perdeden dışarı bir mağnayı havi olur[1] .

[1] Bunları eski ninelerimiz kışın tandır başında gençler arasında ve bağzan ayrı ayrı her gencin niyetine olmak üzere irticalen deyiverirlerdi ki bunlar perdeden dışarı olduğu için onları utandırırdı (Veled Çelebi).

Bu haliyle üçleme bir kişi tarafından söylenen manileri hatırlatır. Yalnız maniler (7) li oldukları halde bunlar (4.4) lü görülür:

a a a	4.4	Evlerinin önü marıl; Sular akar harıl harıl; İnce belden yavaş sarıl.

a a a	4.4	Evlerinin önü yonca: Yonca kalkmış yar boyunca; Anası gül, kızı gonca

2. — Bestelilere (diyim) denir ki (güfte) demektir [2]. Yüzük oyununda karşı tarafı şaşırtmak, onların baş oyuncusunu kızdırarak tasavvur ve tahminlerini alt üst etmek için söylenilen şöyle diyimler vardır ki bunlar (5.3) lü görülüyor.

a a a	5.3	Haydin şunlara varalım Yüzükçü başın bulalım Halin hatırın soralım

Çoçuklar, kadınlar arasındaki oyunlarda, düğün ve derneklerde söylenen diyimler de vardır.

B. Tanzimat edebiyatında tek başına kullanılan böyle üç mısrağlı kıt'alar çok az görülür.

a a a	5.5	Ne nesl iledir, ne sâl iledir, Ne câh iledir, ne mâl iledir, Beyim ululuk kemâl iledir. Namık Kemal

Bu üçlü. türk vezninin (5.5) lisi sayılabileceği gibi, aruzun tam taktiğli (müfagaletün, müfâğaletün) vezni de sayılır.

2. *Dörtlüler*

Bunlar, rubaği ve tuyug gibi dört mığralık bir nazımdır. Bir manzumenin muayyen kafiye tertibini ve ekseriya dörtlü olan kümelerine

---

[2] Bağzı karşılıklı söylenen türkülere, nakaratlara da bu isim verilir. Çankırı'da "Sohbet„alemlerinde ziyafet sırası kendisine gelmiş olduğu haber verilen(ki buna arap vermeh derler) kimselere karşı bu arap verme güfte ve besteleri söylenir. (Ahmet Tal'at — Halk şiirlerinin şekil ve nev'i)

(bend) mukabili (kıt'a) denildiği gibi, bunlara vaktiyle (rübağî) de denildiği anlaşılıyor:

a	4.4.3	Ah diriga değme kişi düzmedi
a	4.4.3	Fehm(i) eksik kimseler [1] yazmadı
a	4.4.3	Bu zağıfinğ oşbu nazmı ozmadı [2]
.	7.4	Rubağî düzen [3] içre dursa imdi.

Mahdum kulı divanı S. 63.

Bu rubağî dedikleri kıt'anın, 1. hece, 2. aruz vezinlerinden her hangi biriyle yazılmış olduğu görülüyor:

1. Hece vezniyle:

(1)	a	7.7	'Ehli hâl bolsan tir men [1] özge hâli n'eylerim [2]
	a	8.7	Bu şadlamaz ? derdi sansız [3] gılmagayı [4/1] n'eylerim
	a	7.8	'Evveli zevk ü sürür . hasretli mâli n'eylerim
	a	7.8	'Ahiret mevt ü hubur . bu boş hayali n'eylerim

Mah. Ku. Divanı S. 54

(2)	a	7.7	Saglıgınğ kadrını bilgin [4/2] . hasta bolmazdan burun [4/3]
	a	7.7	Hastalık şükrin(i) [5] kılgıl . tâ ki 'ölmezden burun
	a	7.8	Düz yerinğ kadrını bil . deryâya dalmazdan burun
	a	7.8	Keminğde [6] hüşyâr 'otur . bir dâye [7] gelmezden burun

Mah. ku. divanı, S. 54

(3)	a	7.8	Deng bolur [8] dib [9] sanmagınğ [10] . işinğ bir ihballık bilen
	a	8.7	Hiç kaçan 'essek bulur mı . deng bidev şahlık [1] bilen
	a	8.7	Kardaş 'ölse [12] hız [13] haramî . fitne sevdalık [14] bilen
	a	8.7	Başıngı gavgaya salma . malı dünyâlık [15] bilen

Mah. ku. divanı, S. 54

---

[1] Belki aslı: kimesneler, olacak.

[2] Uzmak = mürur, tekaddüm, tecavüz, terakki etmek;
Ozmak = tekaddüm etmek; fürceyâb olmak (dergi).

[3] Nazm ettiği Yusuf kıssasını 630 da yazdığını eserinin bir yerinde zikreden şair Ali, uzun manzumesinin hep böyle dörtlülerden ibaret olan bendlerine (rübağî düzen) diyor.

[1] derim.. 2) = ne eylerim. İki karşılıklı vayelden birincisi "koşa = hiatus" yüzünden düşmüştür. [3] sayısız. [4/1] kılma kıl kavga, gürültü. [4/2 bil.

[4/3] evvel, önce. [5] metinde (i) eksik görünüyor. [6] "kenuninğde" yerine, ki bir (in) eksik; belki vezin zaruretiyle düşürülmüş. [7] belki "istinadgâh" manasiyle eski dayak (= tayak, tayağ) sözünden sondaki (k, ğ) düşmesiyle. [8] olur.

(4) a	8.8	'Ey 'irenler bilmek bolmaz [16] . ne 'iş gelür **başımıza**
.	8.8	'Ecel gelür 'agzın 'açır [17] . nece belinğ [18] **zemin kuçar[19]**
a	7.8	Görünğ bu gehbe[20] felek . hengâm[21] **kurmuş daşımıza[22]**
a	8.8	Gelüb [23] gelen aglab [24] geçer . rahım **etmez yaşımıza**

Mah. ku. divanı, s. 55.

(5) a	7.6	'Aydım zekanınğ tutub . yanğakındın 'öpey
a		Köz kaşınğa sürtuben . kapagınğdın 'öpey
a		Gül dik yüzünğ 'isleben . dudağındın 'öpey
a		Yok yok ki 'eger disenğ. 'ayagınğdın 'öpey.

Rübâğî, Nevayî Çğ. lug. 306

(1) inci mısrağ: mefğülü mefağilün . fâğilâtün feğil
(1) inci » : » . feğilâtün »
(3) üncü » : mefğulü müstefğilün. » »
(4) üncü » : mefğülü mefâğilün . » »

(14) heceli olmak dolayısiyle aruzun hususî vezinlerine **uymıyan şu aşağıki kıt'alar da** (Türk edebiyatı nümuneleri S. 97, 98) **de görülmektedir, ki bunlar** hece üzerinde olmakla beraber **aruzun (mefğülü mefâğilü, mefâğilü feğulün)** vezinleriyle de muğâdildir. **Demek ki böyleleriyle, Türkün** rübâğisi olan (tuyug) dan ibaret **kıt'a kasd edilmiş gibidir:**

(6) a	8.6	**Lâğlin sanemâ derdüme** . 'em sem **'oluriyse**
a	8.6	**Bir sınamagiçün n'ola** . 'em sem 'oluriyse
.	8.5	**Dem kıldı lebin yüregü** . mez nuş dur 'ana
a	8.6	**Can dahi fedâ dur n'ola** . dem dem 'oluriyse

Kadî Bürhâneddin

[1. 2. 3] üncü kıt'alar bazı aksaklıklarıyle beraber (fâğılatün, fâğılatün fâğılatün fâğılün, [4] üncüsü yine böyle aksaklıklarla (mefağilün, mefağılün " = **müstefğilün**, müstefğilün „ mefağilün mefağilün vezinlerine muğâdil olur.

[9] deyip. [10] sanmayın. [11] padişaha mahsun soy at. [12] metinde "ölmese„ dir.

[13]kahır, gazab. [14] iptilâ, sezi. [15]dünyâya ait mal, servet. [16] olmaz. [17]açar.

[18]Şeyh Muhsini fâni "neçe belinğ„ kelimelerini "ince beli„ diye okuyor. **Bizce bunlar** : neçe = ne kadar + belinğ = Çg. lûgati: lâl ve mephut, **mustarib.**

[19]kucaklar, sarar. [20] kahpe,nin bu lehçede telâffuzu. [21] cemiyet + **patırdı.**

[22]bizim dışımızda, bizden uzaklarda. [23] gelmiş. [24] ağlayıp,

(7) a	7.7	Servin ki revân 'oldı . revâne vireler mü
a	8.6	Lâğlüni bu dünyâ tolu . câne vireler mü
.	7.7	Ben cânı fedâ kılur . 'isem bahmaga bir kez
a	8.6	Hüsnün'e senun' şerğile . kane vireler mü

Kad. Bür.

*
* *

Çağatay edebiyatında da dörtlü kıt'alara raslanmaktadır. Bunların (8) hecelilere kadar olanlarını (mani) lere bırakarak daha yukarı sayılı vezinde olanlarını burada gösteriyoruz.

.	6.5	Hıvak' [1] tan çapmaga çıkan baturlar [2]
a		Buhara yolunda kaçup gark oldı
.		İltüzer [3] yav [4] bolub kilken zamanda
a		Amu deryâ yüzi tilpek ke toldı

Çg. lu. 58

.	4.4.3	Kadir mevlâm yüreğime ot tüşti
a	4.4.3	Yüsûfimi mindin cüda eyleme
.	6.5	Dünyada ayrılık bir yaman işdür
a	4.4.3	Öz başınğa mini gedâ eyleme

Çg. lug. 50

.	4.4.4	Bidev atınğ tağrifini diyelim
a		Her hüneri üç yaşında billü dür (= belli dir)
.		Üç yaşından hadem koydı bişine
a		Elim yetmez igerine billü dür (= bel. li dir)

Çg. lug. 90

.	9.5	İrtür ok tapanımğ vakıttur yâranlar
a		Menzil (ler) ırakdur yükler agır dur
a		Kiden kaytıb kelmes bu bir ogurdur
.		Ecel yakanğ tutar [bir gün ?] turhan eylemes

Çg. Mahd. kul. 108

a	7.4	Deryânınğ ol yagıdın 5) kördim sini
a		Çadır ve çimen bile sivdim sini
a		Şunca kim sivdim sini sögdinğ mini
a		Namerdinğ oglı bolay koysam sini

Çg. lug. 170

---

[1] Hive.. [2] bahadır.. [3] millet işlerini düzelten. [4] kcyun derisinden kalpak. [5] Yaka, taraf.

a	4.4.3	Büdeneninğ 1) yatgan yeri hast 2) olur
a		Çile kirse ner tiveler mest olur
.		Karı 3) olsa ol hudânınğ hastıdur 4)
a		Yigit olsa bülend taglar pest olur

Çg. lug. 78

.	4.4.3	Bag ikesi bagnı itme kadagan 5)
a		Minim yarim bag seyrine kiledür
.		Nerkis közünğ yumub kıya 6) bakmagıl
a		Minim yarim gül seyrine kiledür

Çg. lug. 215

a	5.6	Hikmet bilen 7) çıkıb Hoten ninğ şahı
b		Yer yüzüni türlük elvan eyledi
a		Kökke çıkıb felek encüm sıpahı
b		Başka devran başka tugyan eyledi

Çg. lug. 116

Kendi lehcemizde de böyleleri vardır :

a	4.4.3	Kısmetindir gezdiren yer yer seni,
a		Göke çıksan akıbet yer yer seni;
b		Onun içün daha derler ana yer:
b		Âdemi o kendi besler, kendi yer.

Peştede Gül baba türbesinde.

a	4.4.4	Alık oldur malın virir (viresi ye)
a		Kafesteki kuşu salar gelesi ye
.		Alım satım işlerinde genişlik yok
a		Bu gün peşin, yarın olur (viresiye)

Selânik, bir berber dükkânındaki levhada.

2. *Aruz vezinleriyle :*

Bunlar hece vaznine muğadil olmayarak sadece aruzun hususî rubaî vezinlerinden mağdasiyle yazılı ki edebiyatımızda fars tesirinden sonra görülenlerdir :

[1] bıldırcın. [2] has=yaban otu. [3] ihtiyar. [4] dilek. [5] yasak [6] yan yan
[7] bile, beraber.

a | Kavmin birini mezhebü din fikri sararmış;
a | Bir başkası iyman ile şekte bocalarmış.
a | Derken, öteden bir sesin aksi gökü sarmış:
a | — Şaşkın kişiler, yollarınız çıkmaza varmış. 1)

A. E

Yukarıda (1, 2, 3) numaralı hece vezinli kıt'alar da bu şekildedir.

a | Sen aldın cevrine ey dilşiken mahzun ben mahzun;
a | Felek gülsün sevinsin: şimdi ben mahzun sen mahzun;
• | Ölürsem görmeden millette ümmid ettiğim feyzi,
a | Yazılsın senki kabrımda « vatan mahzun ben mahzun. »

N. Kemal

Yukarıda (5, 6) numaralı hece vezinli kıt'alarda bu şekildedir.

a | Ruhum senin olsun senin, ey sevdiği kalbin,
• | Ey zâiri yalnızlığımın boş geçelerde;
a | Mâdem ki sabah ayrılarak sen gideceksin,
a | Gün doğmasın artık, geceler mahşere değsin 2)

A. E

• | (Tahir) efendi bize kelb demiş
a | İltifatı bu sözde zahir dir
• | Malikî mezhebim benim amma
a | İtikadımca kelb (Tahir) dir

Ekser kıt'aların bu şekilde olduğu görülüyor.

a | Bir lâhza hâbe var da gör ey aşkı fitnehîz,
b | Hâbe varır seninle o dem cümle kâ'inat,
a | Eyler vedağ saha'i hestîye eşk rîz,
b | Mihrü mehü sevabitü encümle kâ'inat.

Abdülhak Hâmid

a | Tefekkürle sabah ettim leyali
b | Karanlıklarda kaldım zarü bîzar;
b | Dolaştım alemi dünyayı bîdar,
a | Eşim bir hüsnü mağsumun hayali.

İsmail Safa

---

[1] Ömer hayyam'ın tarafımızdan kıt'a halinde tercüme edilen bir rübağisi.
[2] Ömer ibnil Farız'ın tarafımızdan kıt'a halinde tercüme edilen rübağisi.

Koşuk

« Koşmak = çift etmek (mısrağları) ; tertib, tanzim, inşad etmek; eşğar söylemek : Çg. lug.) mastarından (manzum, manzume) manasında olabileceği anlaşılıyor.

Bu söz çagatay lûgatinde müteferrik bir kaç beyit içinde geçer:

4.4.3 | Anlamayın. sözde tuyuk. bahrını
Kaysı tuyuk; belki koşuk. bahrını

Nevayî Çg. lug. 120; 237.

= müfteğilün müfteğilün fâğilün.

6.5 | Bir koşuk söyledi ol aşıkı zâr
Sazınınğ başına yıgnaldı hezâr

1. = Fâğilün fâğilün. mefğülü feğül Çg. lug. 237
2. = Feğilün feğilün. mefğulü feğil

4.4.3 | Bu tarafta ölenğ aytar amesi 1)
Ol tarafdan koşuk okur halesi

Çg. lug. 207

1. = Feğilâtün mefâğilün feğilün
2. = Fağilâtün mefağilün feğilün

Bu beyitlerden anlaşıldığına göre tuyuk, koşuk, ölenğ başka başka şeyler olmak lâzım gelir. Fakat yine çagatay lûgatinde (286): « hay hay ölenğ can ölenğ, ölenğ köptür yâr yâr + ölenğ eytken tilinğdin menğe öptür yâr yâr » beyti münasebetiyle verilen : « kad'ak ve kara kalfak kırgız, kıpçak toy ve düğünlerinde türkü ve şarkı yerine okunmakta olan (yâr yâr) kafiyeli ölenğ ve koşuktur. » İğzahatından : (yâr yâr) redifli (ölenğ) adında şarkı ve türkülerinde koşuk nev'ine dahil olduğu sezilmektedir. Yine Çagatay lugatinin (153) verdiği şu : « çengiler arusu karşıladıkları vakit raks ederek, def çalarak çağırdıkları bir lahni mahsustur, ekseri (yâr yâr) lafzını ahırına redif ederler » diye tarif ettiği « çenge » sözünün de düğünlere mahsus bir nevi öleng olduğu anlaşılmaktadır ki buna misal olarak « hama'i nevaî » den alınma şu nazım (s. 153) görülüyor. (öleng : Çg. lug çayır, çimen + bir nevi şarkı. « Belki de çayırlar çimenlerde, mesirelerde söylenir şarkı » :

[1] = teyze

7.4 Ayakçı [1] kitür canımı leb beleb
7.4 Ki tay oldı eyyamı ayş'i tarab
7.4 Muganni tüzub çenge zibende çeng
6.5 Nevâ çik ki hay hay öleng hay öleng
5.6 Diseng sin ki can kardaşun yâr yâr
6.5 Min eytey ki munğlug [2] başım yâr yâr
5.6 Nevayî cü ser menziling Çin ke dür
5.6 Süruding dazı sür ara çenge dür
6.5 Ayalgunğ [3] niçe yar yar otgusı [4]
6.5 Minğ yıglarım zar zar olgusı [5]

Bir başkası:

Hay hay öleng hay öleng gül kayda [6] bar [7]
Bir yahşı ga bir yaman her yerde bar
Hay hay öleng hay öleng bar mu hayat
Karçığa [8] dik [9] boyunga boldum say(y) at
7 4 Hay hay öleng hay öleng hay ni kıldı
Hançar olup yürekni pâre kıldı
Hay hay öleng hay öleng kar keledür [19]
Berki hazan [11] don [12] kiyüb yâr keledür
Belki hazan donunınğ bö:ki [13] tola [14]
Kız almagan [16] yıgıt ninğ derdi tola [15]

Tarançı şiirlerinden.

Yine bu arada (öleng) için :

Kaysı çimendin isib kil di saba yar yar
Kim demidin tüşti ot canım ara yar yar

Suretinde verilen misali ve emsalini Çağatay lûgatinin başka başka yerlerinde (koşuk) adiyle görüyoruz:

---

[1] = Sakî. [2] derdli. [3] lâhin, nağme, sürud, aheng, öleng (Çg. lug.) [4]=ötgü teganni.[5] = ölgü: ölçü, vezin. [6] nerede [7] var. [8] tozan, şehbaz. [9] gibi. [10] geliyor. [11] güz yaprağı, gazel. [12] elbise. [13] serpuş, başı bürüyen. [14] dolsun. [15] dolu, çok. [16] almayan.

Hay hay öleng can öleng penah birgin [1] yar yar
Bay beçe [2] ge daima safa bir gin yar yar
(Çg. lug, 73)
İğnem ucu sındı [3] dib [4] urdurğ anam yar yar
İmdi git (kin) bar anamı töndinğ anam yar yar (139)
Kaysı [5] çimendin isil [6] kildi saba yar yar
7.6 Kim demidin tüşti ot canım ara yar yar (153)
Hey hey öleng can öleng kildi(mü) hit [7] yar yar
Bay beçe dik bar mu kin [8] yahşı yigit yar yar (166)
Toy hanening [9] otunı şartak [10] iken yar yar
Ondm kilken [11] yengeler yortak [12] iken yar yar (203)
Hay hay öleng can öleng öleng köptür [13] yar yar
Öleng eytken [14] tilinğdin menge öptür yar yar (286)

Yukarıdaki her mısrağ bölüğü aruz vezinlerindeki birer çüz'e muadildir. Meselâ 1 incisi: müstefğilün fâğilün mefâğilün fâğilün.. vs.

Terennümlü ve (yar yar) redifli olarak (öleng) adı verilen bu koşukların ekseriyetle (13) sayılı olanlarından mağda (11, 10, 7) li olmak üzere daha başka muhtelif sayılı vezni olanları da görülür:

6.5 Marı'[15]nın yolunda yördük kiceler
Karşumıza kıldi Türkuvu beçeler
(Çg. lug. 275)

6 5 Etrek boyundaki barça Türkmenler
Dostum haber bir kin eman isen[16]mi
(Çg. lug. 4)

6.5 Kad'ak'dın bir malay [17] aldım bu yolda
7.4 Kışıng katıglıgındın kaldı çölde
(Çg. lug. 4)

---

[1] gin = gil: bir gin = bir gil = ver. [2] beyoğlu [3] kırıldı. [4] deyib. [5] hangi. [6] esip. [7] 'gid, bayram. [8] = bar mu ikin: var mı ki? [9] düğün evi. [10] şurezarda husule gelen ağaç. [11] gelen. [12] lök lök, kaba eşkin yürüyen. [13] çoktur. [14] söyleyen. [15] Merre şehri. [16] afiyette. (17) bala. uşak, hizmetkâr.

4 4.3 | Yurt ikesi 1) yurtınğ kitib baradur
Mogol sansız koşun 2) bilen 3) kiledür

(Çg. lug. 304)

5.6 | Bol 4) taraf bakub kiletür bir peri
Çüze 5) can yârim kiletür kit neri 6)

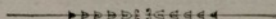
(Çg. lug. 282)

5.5 | Yarpısı 7) birinç 8) yarpı (sı) maşdur 9)
4.6 | Küce 10) yanglıg 11) karışık bir aşdur

(Çg. lug. 291)

Görülüyor ki (koşuk, öleng, cenge) adlarıyla anılan nazımlar, (müfred veya müsenna) beyitlerden terennüm için vücuda getirilen (güfte) manzumelere de denilmektedir.

— Devam edecek —

1) Sahil. 2) Asker. 3) Bile, ile. 4) Bu. 5) Eş dost. 6) = Narı: öte, öte taraf. 7) Yarı, nısıf. 8) Birinci. 9) maşaba denilen yemek ki küce gibi orta Asya da meşhurdur. 10) Beyaz mısır darısından bir yemek. 11) Misillü, gibi.

Meşhur harami Mihalıçlı Derviş

R. R. Yücer

Devlet 991 — 1583 şark seferine karar vermişti. Her tarafta hazırlıklar yapılıyor, asker toplanıyordu. Sefere iştirak edecek Yeniçerilerin nihayet sekiz on güne kadar vezir Ferhat paşaya Üsküdarda yetişmeleri için emirler veriliyor; Kite ve İnegöl kadılarına yazılan «tevkı»lerle, seferde top çekmek üzere beygir satın alınması isteniyor; Bilecikteki erzak ve mühimmatın Tokada sevki için katırcılar tutuluyor, kapı çavuşları vızır vızır ferman yetiştiriyorlardı. Kütahyadan gelen bir emirle Hüdavendigâr sancağı ve mülhakatındaki evlerden her otuz haneye — üçte ikisi arpa ve üçte biri un olmak üzere — birer mud tereke avarız salınıyor ve erzakın bir an evel toplanması hakkında yapılan tenbihler, devletin bu işe verdiği önemi gösteriyordu.

Bursa, bu sıralarda müthiş bir asayişsizlik içinde yürüyordu. Yol soygunları, çapullar birbirini takip ediyordu. Kasaba ve köylerde sık sık evler basılıyor, adamlar

öldürülüyor, halkın malı ve canı daima tehlike altında bulunuyordu. Şehirden güpegündüz taze oğlanlar kaldırılıyordu. Bütün bu fesatlar ve karışıklıklar, harâmi Derviş çetesinin başının altından çıkıyordu.

Karasiden Bursaya yeni nakledilen sancak beyi Mustafa bey de, şark seferile ilgili işlerin peşinde koşmak ve Yenişehirde bazı fesat erbabını tecessüs etmek üzere Bursadan ayrıldığı için, harâmi Derviş çetesi, daha serbest hareket edebiliyordu. Gerçi Sancakbeyi, Bursa zâbit ve Subaşısı olan Cafer Kethüdayi şehrin muhafazası için vekil bırakmıştı. Fakat zavallı Kethüda, sabahlara kadar yoldaşlarile kol gezerek yorulduğu için, eşkıyanın cür'etini kırmağa bir türlü muvaffak olamıyordu.

Çetenin elebaşısı Davut oğlu Derviş, Mihalıçlı bir acemi oğlanıydı. Hırsızlık ve harâmilik etmeğe başlayınca, askerlikten ilişiği ve ulûfesi, aylarca evel, — o zamanki yasakçıbaşı İbrahim ağa tarafından — gesilmişti. Bunu, Ahmet subaşı, mahkemede kadıya : «huzuru-şerifinizde yalan olmaz, ulûfesi katolunmuştur» diye, teminat verip teyit etmişti.

Harâmi Derviş çetesinin ilk mühim vak'ası, bir kaç ay evel hassa topçularından Mehmet oğlu Ahmede, Mudanya yolunda yaptığı bir tecavüzle başlamıştı. Topçu Ahmet Mudanyadan Bursaya gelirken, harâmi Derviş ile on onbeş kadar yoldaşı, yolunu kesmişler; beş bin akçesini almışlar, esvabını soymuşlar ve kendisini beş yerinden okla yaralamışlardı.

Derviş, mahkemey getirildi. Hiç inkâra sapmadan, evet, dedi: «Topçu Ahmedin yoluna inip, akçesini alıp, kendisini mecruh eyledik!». Yoldaşlarının isimlerini de gizlemedi. Bunlardan üçü, eskiden kapı oğlanı iken şimdi sarayda bulunan İbrahim, Arap Hüseyin ve Kara Hüseyindi. Perviz, Mustafa, Ahmet, çöplük subaşısının oğlu Bekir, Bektaş ve Yusuf da yoldaşlar arasındaydı. Çaldıkları eşyayı Kulak Hüseyin ile İstanbula gönderip sattırmışlar ve parasını aralarında pay etmişlerdi.

Aradan üç ay kadar geç-

mişti. Mihalıçlı Derviş, bu vak'aya — hattâ daha sonra öğraneceğiz,Karamandaki vak'asına — rağmen, serbest bulunuyordu. Şehirde ve köylerde yine baskınlar devam ediyor, halk dehşet ve korkudan bunalıyordu. Türlü türlü vak'aların arkası alınmamış, bilâkis hadiseler artmıştı.

Eşkıya, çok defa işini gece görüyor, baskınlarını karanlıkta yapıyordu. Sipahi ve Yeniçeri kıyafetine girdikleri oluyordu. Bu yüzden halk arasında, Sipahi ve topçu efradının da soygun yaptığı rivayetleri almış yürümüştü. O kadar ki, bizzat kul ve Sipahi tayfası, İstanbula kadar şikâyet ettiler ve Sipahi olmayan şehir oğlanlarile leventlerin "Sipahi tavrında yarar atlara binerek, gümüş rahtli ve gümüşten kılıçla, bol şalvarla ve taleysanlı sarıkla„ köylere çıkıp ortalığı kasıp kavurduklarını, bunların kat'iyyen Sipahi olmadıklarını her kes anlatmağa çalıştılar.

Bir gün, Muradiyeli Halimenin hizmetçisi, Samanlık iskelesinden odun çekerken, Yeniçeri kılığında iki adam, uşağın elindeki «alnı sakar ve ön sağ ayağı sekik al aygırını» gaspettiler. Kadın, bir kaç gün sonra, çömlekçiler altından geçerken, çalınmış atını bir Yeniçerinin yedeğinde görünce yapıştı. Fakat Yeniçerinin arakadaşı, "üç dülbentli ve bir üsküflü„ adam, kadını dövdü, atı tekrar alıp yürüdü..

Mihalıçlı Dervişle adamları, Samanlı ve Mudanya yollarında harâmilik ederek halkı adam akıllı yıldırmış ve zabıtayı aylarca meşgul etmişti. Hükûmet, kat'î emirler vermişti. Kendisini tutana, yahut kellesini getirene "zeamet ve bölük„ vadediliyordu. Dellâllar, Bursa sokaklarında bu haberi ilân ve Dervişi "namdar ve bed-fial bir nice harâminin reisidir.„ diye teşhir ettiler. Mihalıçlıyı yakalamak için bir kaç teşebbüs de vaki oldu. Fakat Derviş, elâlemin ortasından kaçıp kurtulmasını çok iyi biliyordu.

Bu günlerde, Tekke mahallesinde tüccar Mehmet Çelebinin evine bir gece baskını yapılmıştı. Çelebinin seksen bin akçesini aldılar,

bir sürü eşyasını yağmaladılar, kaynanasını öldürdüler. Baskını yapan Dervişti. Mehmet Çelebinin gözlerini siyah bir çenberle bağlattı ve: « öteki paraları da haber ver!.» diye zorladı, «ve illâ seni dahi katlederin!.» tehdidile sıkıştırdı. Fakat nasılsa canına kıymadı. Mehmet Çelebi bu hadiseyi anlatırken, zorbaların Derviş ve avenesi olduğunu söylüyor, ancak "gece içinde olmakla, şer'ile ispata kudretim yoktur„ diyordu.

Yine bugünler zarfında, Bursa içinden «Çengizade» denilen «emred bir oğlanı» da, zorla ve herkesin gözü onünde kaçırmışlardı. Bursanın ileri gelenleri, Dervişin yakalanmadığını gördükçe, bu baskınların bir gün kendi başlarına da geleceğini düşünerek korkuyor ve sinirleniyorlardı.

Nihayet bir gün, acemi oğlanlarından Süleymanla, silâhdar oğlu Mustafa; meşhur haraminin, beş yoldaşiyle birlikte, «Kanber hanı» denilen tenha bir hana konduğunu haber verdiler. Başlarında naip mevlâna Muhiddinin bulunduğu şehir müstahfızları, süratle hana giderek, kapısını «muhkem berkidüp» dışarıda birikmiş halkla birlikte, binayı sım sıkı sardılar.

Mıhalıçlı Derviş, vaziyetin tehlikesini tamamile kavramıştı. Derhal «gövdesin kuşanup» sol eline ok ve yay, sağ eline de bir harp âleti aldı; «üzerine yayçesin giyüp» kaçmağa yeltendi. Kapıya kadar indi. Fakat han kapısının dışardan bağlı olduğunu anlayınca, çaresiz, vuruşmağa karar verdi. Kapıyı tekrar zorlamağa başladı.

Bu sırada bir kaç (ases) de, hanın arka tarafından binaya girmeğe muvaffak olmuşlardı. Bunlardan Bayram, sessizce sokularak, kapıyı zorlamakla meşgul olan Dervişin kulak tozuna bir (şoyak) vurdu. Koca harami, bu ağır darbe ile kendinden geçmiş, yere yıkılmıştı. Bayram, diğer iki asesle birlikte koşup Dervişi muhkem bağladılar. Kanber hanı baştan başa arandı. Kuli adındaki şakiyi bir odada buldular. Haramilerin hizmetine bakan çocuğu da yanlarına

alarak dışarı çıktılar.

Dervişle yoldaşlarının atları ve esvapları kâmilen ele geçirildi. Fakat Rıdvan, Mehmet ve Hamza isimli suç ortakları, o sırada handa bulunmadıkları için tutulamamıştı. Bunlar, Dervişin yakalandığını kaplıcada haber alarak kaçmışlardı. Zabıta, ilk önce Hamzanın izini budu ve kendisini yakalayıp Bursa zindanına, Kulinin yanına attı. Az sonra da Karadayı oğlu tutuldu.

Hamza sorguya çekildiği zaman, Karaman beylerbeyinin çavuşunu katlettiklerini itiraftan çekinmemişti. Kuli de bu ifadeyi teyit etti. Bu sırada, Yenişehirdeki fesatçıların peşinde bulunan Hudavendigâr beyi, keyfiyetten haberdar edilmişti. Sancak beyi, daha evel bir aralık ele geçirilmişken tekrar ortadan kaybolan Hamzanın, o vakit Yenişehir kadısı huzurunda verdiği ifadeyi hatırlatıyordu. Bu ifade, Mehmet çavuşun katline ait bir itiraftı. Mesele, Yenişehir kadısından soruldu. Kadı, « evet, dedi, bu vakayı sicille geçirtmiştim. Hattâ maktul çavuşa ait bir sepet eşya da, o zaman Yenişehre getirilmiş ve Dervişin annesinin evine bırakılmıştı.»

Artık bütün hazırlıklar bitmişti. Dervişin muhakesine başlandı. Mahkemenin içi ve dışı fevkalâde kalabalıktı. Bir çok adam, davacı olarak hazır bulunuyordu. Mıhalıçlı Derviş, bütün iddia ve ithamları dinledikten sonra top yekûn cevap verdi:

— Yenişehirden bir taze oğlan kaldırıp Konyaya varmıştım. Karaman beylerbeyi, beni tutup kaleye vurdu. Günün birinde beylerbeyi azledildi. O vakit beni saldılar. Konyadan çıktım ve yolda bu arkadaşlara rastladım. Daha evel de bir kere bir oğlan kaldırmış, diğer bir oğlanın da yüzünü çalmıştım. Bundan gayri fesadım yoktur!.

Derviş ev bastığını, haramilik ettiğini red ve inkâr etti. Bunun üzerine, hizmetlerine bakan çocuk çağrıldı.

— Anlat bakalım bildiğini!.

— Ben Karaman beylerbeyinin çavuşlarından Mehmet çavuşun kulu idim. Beylerbeyi, efendimi İstanbula, ev tedarikine göndermişti. Bu Derviş, haramilerle bir-

likte bir gece, efendim Mehmet çavuşu katletti. Atlarını, elbiselerini aldı. Bana: « seni dahi öldörürüz ve illâ kimseye nesne söyleme !.» dediler, üzerime kılıç çıkarıp beni korkuttular..

Hikâyenin alt tarafını « Kuli » tamamladı:

— Doğrudur; Derviş, Yusufun efendisi olan Mehmet çavuşu, Bolvadinden Bursaya bir gece erken kalkıp gelirken, kemend atıp, attan yıkıp katletti. Atlarını, eşyasını, iki hizmetçisini aldı. Bir sepet sandık içindeki esvabını ve bir boz atını getirip Yenişehirde anasının yanına koydu. Hattâ anası bana: " benim oğlum anılmış haramidir; sakın, sen dahi yanınca bir belâya uğrarsın!.„ demişti. Dinlemeyip bu belâya girdim..

Dervişin, Karamandan nasıl kurtulduğunu ise şöyle anlattı:

— Karaman vilâyetine, Dervişin tutulması için emir gelmişti. Kendisini tutana, yahut başını getirene on bin akçe timar ve beş yüz flori müjde verilecekti. Karaman beylerbeyi, bir yolunu bulup Dervişi yakaladı, kaleye vurdu. Beylerbeyinin azlinden sonra, kethudası Mahmut, Dervişin varını yoğunu alarak, kendisini salıverdi..

En yakın suç ortağının bu sözleri, Dervişi fena halde kızdırmıştı. Fakat iş bu kadarla kalmadı. Sıra ile bir çok kimseler, Dervişin ev bastığını, adam öldürdüğünü ve diğer suçlarını birer birer sayıp döktüler, « eğer bir daha kurtulursa, vay halimize!.» dediler.

Mıhalıçlı harami, bu katî ve mahkûm edici vaziyet karşısında kurtuluş ümidi kalmadığını anlamıştı. Başını önüne eğdi ve Mehmet çavuşu anlatıldığı şekilde öldürüp malını aldığını itiraf etti.

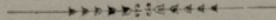
Artık, Dervişin idamı bekleniyordu. Halk sabırsızlanıyor; Bursanın ileri gelenleri, haraminin tekrar kaçacağını, yahut henüz ele geçmeyen adamları tarafından kaçırılacağını düşünerek korkuyorlardı. Meseleyi İstanbula yazdılar. Hamza ile Kuli ve Karadayıoğlunun, kanun ve şeriat icabı «haklarından gelinmesi için » müşaade istenildi; Hamzanın nerede idam edileceği soruldu.

Dervişe gelince, hakkın-

daki hükmün biran evel infazı, heyecanla bekleniyordu. Büyük bir kalabalık, mahkemeye koştular, «gulüvvüâm» eylediler:

— Eğer Derviş burada katlolunmaz da İstanbula gönderilirse, yolda giderken «leventler» tarafından kaçırılması muhtemeldir. Şerrinden âciz kaldığımız Dervişin tekrar kurtulması bizi çok korkutuyor. İdamın gecikmesine asla rızamız yoktur. Henüz yakalanmıyan ve şurada burada saklanan yoldaşlarının şehir dışında toplanıp Dervişi kurtaracakları halk arasında söylenip duruyor. Yerleri malûm değil ki basıp dağıtalım!. dediler.

Kadı, Bursalılara hak verdi. Zaten, fitne reisi olan betbahtın «sahifei-rüzgârdan fesat ve şenaatini izale» için, evvelce emir de verilmişti. Bu emre uyularak ve Sancak beyi Mustafa beyin Yenişehirden dönmesini bile beklemeksizin, « hassa harcı şah çavuş kulları mübaşeretile » Dervişi idam ettiler.

Nura doğru: Halkevi

Açılan birer kanat, göğe başveren gurur
Ve erimiş bir kitle kültür potalarında.
En güzel, en doğruyu toplıyan tılsımlı nur;
Koşana kol verecek, en yakın bir yarında.

●

Bir hızda, bir hamlede hasadı veren tarla,
Işık için susamış gönül beklemektedir.
Bu akın nura doğru, koşalım şarkılarla,
Halkevi; memlekete hayat eklemektedir.

●

Isık ufuklarına sefer var: Halkevleri,
Bu birliğe yol açık, Bu yolculuk uğurlu
Güçlük düşmanımızdır, geriliğin yok yeri;
Ve her yeni dönemeç, nurlu, güneşten nurlu.

Emin Ülgener

Yıl dönümümüz için

NACİ KUM

Bir kaynaktan fışkıran altı kollu pınarın
Hayat veren suyundan can geliyor her yana;
Şu ulusal gövdeli, dokuz dallı çınarın
Gö'gesinde mesuduz A.ayı ana, ana..

İşte: Yeşil ovalar, başı çiğdemli dağlar,
Ç.ftçi eli bezemiş o'gun meyveli bağlar..
-Başşehir'den fışkıran bir ırmak var ki çağlar:-
Bu ırmağın suyundan sulanır kana, kana..

Ayla gecemiz aydın, günle bağrımız yanık;
Oğuz soyu uyumaz, gözlerimiz uyanık.
Bin asırlık tarihim dosta, düşmana tanık:
Onun potasında biz hallolduk yana, yana.

Birlik var, dirlikteyiz, ikilik yok bizlerde.
Kemalist ülkücüler sağlam yürür izlerde..
Dokuz maşalamızın nuru var denizlerde;
Enerjimiz bu yüzden yayılır candan cana..

Türk ulusu.. ödevin Cümurluğu yaşatmak,
İnkılâbı koruyup, rejime canla tapmak;
İlim, fen ve sanatla yeni Türkiye yapmak.
Atatürk'ten emanet olundu işte sana..

Partimizde güvenli, Halkevinde neşeli,
Tek gönül, tek inanla kaynaşıp birleşmeli..
Millî Şef İnönü'nün başaran üstün eli
Yeni yeni varlıklar bağışlıyor Vatana,

O zaman

Ben mi içleniyorum,
Dünya mı sağırlaşan ;
Dünya mı vurdum duymaz,
Kafam mı ağırlaşan ?
Dolaşmış bir çile ip,
Sağır ve gör kalbimin
Ta içine up uzun,
Çöreklenmiş yatıyor,
Başımın aynasına bin bir renkle aksedip ;
İnliyor, inletiyor, batırıyor, batıyor.
İşte benim içimin çözülmiyen düğümü...
Görebilseydim eğer, bir kere çözdüğümü,
O zaman haykırarak kafama "Uyan!„ diye
Zincirleri kırarak, artık yeter «Yan!» diye
Gönlüme emrederim.

Muzaffer Alper

Bursa kaza ve köylerinde arkeoloji eserleri

NACİ KUM
Müze ve sergiler komitesi başkanı

Gemliğe gidilince, bu eski ve tarihî beldeye hâkim Katırlı dağı sırtlarından birinin üzerinde zeytin ormanları içine gömülmüş bulunan (Umurbey köyü)nü görmeden gelmek elîm bir mahrumiyettir. Bu şirin ve güzel köyü görmeden önce Umurbeyin meydana gelmesine âmil olan Gemliğin kısa bir tarihçesini gözden geçirmeliyiz:

Eski adı «Cius» olun beldenin, (Argunot) lardan bu isimde birisinin (Kolkida - Kadıköy)den dönüşünde tesis etmiş olması rivayet edilmektedir. Demetriyos'un oğlu Filip Gemlik ile civarındaki (Myrlea-Mudanya)yı tahrip ettikten sonra, her ikisini de (Zelas)-ın oğlu (Prusias I.) a verdi. Bu adam da Gemliği yeniden îmar ve tesis ederek kendi adını koydu. Fakat (Olimp - Uludağ) eteğindeki (Prusa - Bursa) şehrinden ayırtmak için Gemliğe «Prusa ad Mare» yâni: «Deniz üzerindeki Bursa» namını verdi. Gemlik sekenesi Romklılarla iyi geçinerek onlardan bazı imtiyazlar elde etmişlerdi. Asyaya kuvvet ihracı için

burası başlıca iskelelerden sayılabilirdi. Haçlı orduları da buraya kuvvet çıkararak şehrin adını « Civitot » diye koymuşlardı. Şehre hâkim olan Katırlı veya Samanlı dağının eski adı olan (Argantios) hakkında Yunan mitolojisinden şu efsane vardır:

« Hergülün teveccühüne mazhar olan genç Hilasın, Argonotların bu sahile gemilerle yanaştıkları zaman şehrin surunu delmek için karaya ayak bastığı sırada Yarım Mâbutlar tarafından kaçırılması .. Hergülde onulmaz bir teessür uyandırmıştır.»[1]

Gemliğe hâkim dağ kısmında (Serpantinli Sipolen mermeri) madeni vardır. Bundan vaktile sütunlar keserek muhteşem binaları süslerlerdi. Eski «Cius» şehrinin en dikkate şayan bakayası, ilk şehrin esaslarını gösteren bu duvarlarıdır. Bu su duvarları şimdiki hükûmet konağının bulunduğu eski (Akropol) dan sahile kadar inen cesim taşlarla, gayri muntazam aralıkları kireç harçla doldurulmuş (Pelajik) usulünde bir inşa tarzını taşımaktadır. Bu sur duvarlarından başka eski eserlere ender tesadüf edilmiştir. Bu şehir, Marmara havzasında, Osman gazi zamanında ilk fethedilen yerlerdendir. Hc 703. Şehir oldukça kesif bir Rum ahali ile meskûn olduğundan fetihten önce ve sonra Türk Fatihlerden bir kısmı şehre hâkim bir tepe üzerindeki (Umurbey) köyünde adeta bir gözcü konağı kurdukları anlaşılmaktadır. Esasen mamur ve oldukça zengin bir köy olan Umurbey, eski Başvekilimiz Celâl Bayar'ın maskatı re'si bulunmakla kendilerinin ayrıca hemşerilik hizmetlerine nail olmuştur. Gemlikten, Umurbeye doğru, Gemliğin yegâne kaplıcasının önünden yılankavî kıvrımlarla tepeye tırmanan güzel bir otomobil şosesi vardır. Her gün Gemlik ile Umurbey arasında müteaddit posta ve yolcu otomobilleri işler. Zeytin ağaçlarının teşkil ettiği güzel bir hıyâban arasından kıvrılıp, süzülürken, Gemlik körfezini ve Marmaranın parlak sinesini seyre doyamadan Umurbeye girersiniz.

İlk bakışta küçük ve sevimli bir kasaba manzarası

(1) Şarl Teksiye, "Küçük Asya „ c.1.

karşısında köyün geniş Cümhuriyet alanına inersiniz. Bu meydanın methalinde kitabesi: (Eyledim inşad Sabrî ben dahi tarihini — Hem rasin ü dilnişin oldı Umurbey camisi) diye yazılı olup 1279 Hc. tarihinde yapıldığı anlaşılan sonradan tamir görmüş bir cami, ve meydan çevresinde nihayette okul ve köy hükûmet konağı, yanı başında okuma odası, kahve dükkânlar vardır.

Umurbey köyü 420 haneli ve 2177 nüfusludur. Beş sınıflı ve beş öğretmenli ilk okulunda 260 tan fazla talebesi vardır. Köyün, tahsil çağında 485 çocuğu olduğuna göre bu mektep binası bütün köy çocuklarını okutmaya kâfi gelmemektedir. Bu köy okulundan mezun olmuş 35 çocuk, Gemlik orta okuluna devam etmekte ve her gün gerek yayan ve gerekse otomobil seferlerile sabah, ahşam gidip gelmektedirler. Gemlik pazarı olan salı günleri köy ile kasaba arasında 10 seferden fazla otomobil gelip gittiğini gördüm. Sair günler bu sefer sabah ve akşama münhasır olmakla beraber ayrıca yük kamyon ve arabalarının sık sık işlemesi burada iktisadî bir işleklik ve diriliğe alâmettir... Filhakika:

Köy, medeniyet nuru olan elektrikle aydınlanmaktadır. Beş beygirlik küçük santralı köye ışık ve hayat serpmektedir. 6700 lira sermayeli (Tarım kooperatifi) yerli istihsallerden olan (Zeytin, koza, üzüm) üzerine köylüye kredi vermektedir. Ancak bu kooperatife (Engürücük, Gencali, Muradoba) köyleri de dahildir. Köyde 4 zeytin yağhanesi, 12 bakkal, bir terzi, 2 berber, 2 kunduracı, 2 kasap, 4 kahve ve 4 radyo vardır.

Köyün plânı yapılmış ve imar plânı da «Vandenberg» isminde bir şehircilik mütehassısına tevdî edilmiştir; Gemliğin îmar plânını da bu zat yapacaktır.

Köyün bu yılki bütçesi: (11000) liradır. Butçenin karşılığı, mahdut köy gelirleridir. Bu seneki köy salması (2400) liradır. Bu paradan köye yeni bir ilk okul yapacaklardır. Bu sene bütçelerinde mektep için (4000) lira tahsisat vardır. Köyün yangın söndürme

teşkilâtı vardır. Bu, bir tulumba teferrüatından ibarettir. Bağları ilâçlamak için de 4 tane (Pülverizatör) makinası vardır. Umurbeylilerin çok sevindikleri bir şey: Sayın hemşerileri tarafından 1934 te, köye 10 kilometre mesafedeki (Bostanlık) mevkiinden getirtilmiş olan sıhhî ve tazyikli içme suyudur. Bu su, Umurbey mezarlığı kenarında 65 tonluk bir depodan köyün her yerine hayat dağıtmaktadır. Bu sıhhî tesisat arasında, köyün eskidenberi mevcut hamamını da zikretmek icabeder. Şu durumla Umurbeyin kasabadan kalır bir yeri var mı? Bakınız, aynı zamanda Umurbeyliler çok maarif severler: İlk okul öğretmenleri tarafından her hafta cumartesi günleri akşamı, her hafta bir kahvede, köylünün seveceği mevzular üzerinde konferanslar verilmektedir. Okulu ziyaretimde karşıma çıkan öğretmenler (Başöğretmen Kâmil Saker, Recep Özbozkurt, Enver Umur, Mehmet Öz, İkbal Yurdayar) genç, mefkûreci ve enerjili arkadaşlardır. Böyle gayretli bir irşat heyetine malik olan köy, bahtiyar değil de nedir?

Şimdi bu arkadaşlarla, Köye adını veren (Umurbey) ve oğlu (Mehmet Çelebi) nin mezarlarını ziyaret ediyoruz. Herşeyden önce, esefle söylemeliyim ki bu büyük Türk fatihlerin mezarları yıpranmış, kırılmış taşlarıyla evlâtlarının lâkaydisini şikâyet etmektedir!...

Mezartaşları kitabeleri

Başucu taşının iç tarafında :

1 — Umur Bey bin Hacı Musa Bey bin Lale

2 — Elmuhtac ilâ rahmetullahi tealâ

Başucu taşının dışında :

1 — Lâ yemutune bel yenkilûne min dari

2 — El fena ilâ daril bekai sadaka

Ayakucu taşının dışında :

1 — Ve hüvellezi elmevti yâgriku el cemaat

2 — Tahriren fi evaili min şehri şaban

3 — Fi tarhi sene erbea ve sebîn ve semane mitete [874]

Bu taş, 3 parçaya bölünmüştür.

Umurbey Oğlu Mehmet Çelebi mezar kitabeleri :

Başucu taşının içyüzü:
1 — Ya nazırî eya men mütefekkirî bi gayri
2 — Bil'emsi künte misleke
3 — Gaden tasîrü mislî
Başucunun dışında:
1 — Elmüteveffa fi evaili
2 — Şehri şevvalü el mübarek
3 — Tarihi sene ihdâ aşere ve tisa miete [911]
Ayak ucunun içinde:
1 — Mehmet Çelebi bin Umurbey
2 — Elmuhtaç ilâ rahmetillah
Ayakucu dışında:
1 — Kalennebiyyü aleyhisselâm
2 — Elmü'minune lâ yemutune bel
3 — Yenkilûne min daril fenai
4 — İlâ daril bekai
Bu mezarın sağ yan taşlarında şunlar yazılıdır:
(Şefî ola ana mahşerde Ahmed — İçürsün havzı kevserden Muhammed)

Umurbey mezarlığında tesadüf ettiğimiz eski kitabelerden bazıları:
1 — Merhum Mehmed
2 — Başe ruhiçün
3 — El fatiha sene 1102

Eski kavuklu bir mezar taşında:
1 — Ziyaretten murad olan düadır
2 — Bugün bana ise yarın sanadır
3 — Haseki Mahmud Ağanın oğlu
4 — Merhum ve magfur leh Haseki
5 — Esseyit Tahir Mehmed Ağanın
6 — Ruhiçün Elfatiha sene 1212
Hoca kavuklu diğer bir taşta:
1 — Merhum ve mağfur
2 — Ömer Beşe ruhuna
3 — Elfatiha sene 1166.
İstitrat:
Bu Umurbey, 865 hicret yılında vefat eden, meşhur (Temirtaş oğlu Umurbey) değildir. Kitabesinden anlaşılacağı üzere bu zat Hacı Musa bin Lâle'nin oğludur, 874 te vefat etmiştir. Bir de (Aydın oğlu Umurbey) vardır. Bunların hakkında ayrıca etüdler hazırlamaktayım.

*

Misi köyü

A — Medhaldeki köy mezarlığında, mahallî mühim şahsiyetlere ait 1185, 1202, 1257 tarihli mezartaşları istinsah edilmiştir.

B—Hacı ömerlerin İzzettin Gümüşün evinde 957 hicret yılında " Muslihiddin „ adlı bir zat tarafından meşhur " Süleylan Çelebi „ mevlüdünden ilham alınarak yazılmış bir mevlüt kitabı görülmüştür. Dil ve üslûp itibarile değerli görülen bu kitap Müze kütüphanesi için hediye alınmıştır.

Yine ayni evde 1064 tarihinde «Ömer - el Hatib der saki - ni Çorça tabi-i Karahisar afâ anhü» hatimesini taşıyan 218 sahifelik elyazısı «Haza Kitab-ı İmad - El İslâm» adlı esere tesadüf edilmiştir. Kitabın yazılış maksadını uzun boylu izah eden müellif; "Halkın işine yarayacak bir çok bilgilerin Arap dilile yazılmış olduğundan şikâyetle kendisi Türk dilile Türk halkına faydalı bilgileri yazmak istediğini... Amma lâyık değildir ki kitap Türkîdür deyüp edna nazar oluna zira ki içindeki ilim nafidir ve ameli salihtir.„ sözlerini söylemektedir.

C — Misi camisinin minaresi (Pisa)daki meşhur kuleyi hatırlatan iğriliğile nazarı dikkate çarpıyor. Caminin merdiven sahanlığındaki büyük gök taş üzerinde Greko Romen dört satırlık bir kitabe göze çarpar. Ayak altında çiğnene çiğnene aşınmış olan bu taşta daha bir çok yazılar tamamen kaybolmuştur. Bu kitabeli taş, köyün doğu kuzeyinde (Kurtdere) mevkiinde bulunmuştur. O civarda bir mabet harabesi varmış.

Cami dahilinde büyük bir yazma kuranın sonunda şu cümleler yeşil mürekkeple yazılıdır: «Vakafe liruhi sait ve şehit sultan Muhammet tebellahu serahü vecealel cennete mesvahü fi 651»

D—Demirci köyünden Sohta oğlu Mehmet pehlivanın kız tarafından torunlarından birisi olan (Hacı Halil oğullarından Mehmet Ali) adında bir delikanlı eski bir nesep silsilesini ihtiva eden 2.22 boy ve 0.27 eninde bir tomar göstermiştir. "Nakib Yahya - El Hüseynî„ imzasiyle 873 yılının Recep ayı evvelinde yazıldığı hatimesinden anlaşılan bu tomar: (Seyyit Mehmed bin Cemalettin, Fahrettin, Abdülkerim, Şemseddin, Zey-

nelâbidin, Kemalettin, Nizamüttin, Hasan, Celâlüttin, Kemalettin, Alâettin, Nizamettin, Cafer, Fahrettin, Hasan, Huseyin, Mehmet, Zeyyit, İmam Musa Kâzım, İmam Caferüssadık, Muhammet Bakır, Zeynelabidin, İmam Hüseyin, İmam Hasan, bin Ali ibni Ebitalip) silsilesini saymaktadır. Dergâhı mualla çavuşluğu zümresine alınan «Mehmet Suhte» ye Pirzerin, Üsküp ve Yanya sancakları dahilindeki nahiyelerde 41216 bahçe zeamet arazisi verildiğini mubeyyin 1228 Muharreminin 15 inci günü tarihli sulton Mahmut tuğralı müzehhep fermanı da yukarda adı geçen Hacı Halil oğullarından Mehmet Ali tarafından evvelce Müzeye hediye edilmiştir. (Müze kayıt N:1895) Sohta Mehmet Pehlivanın kispeti (Mz. K. No: 1252) ve mezar taşı (Mz. K. No. 1783) müzemizdedir. Pehlivanın mezar taşında vefat tarihi 1246 dır.

Çalı Köy

A — Köyün medhalinde ve müntehasındaki selvili eski mezarlıklarda bir çok tarihî mezartaşları istinsah edilmiştir.

B — Köy camisinin minare kitabesi vardır: (1193 tarihinde sahibül hayrat Sulhiye binti İbrahim) tarafından yapıldığını göstermektedir.

C — Cami karşısında, köy konağına bitişik çeşmenin yalak taşı bu civarda emsali müteaddit olan tarz ve üslûpta mahkûkatı havi bir sarkofajdır. Ayni lâhde benzer bu köy içinde 3 tane var. Bunlar Çalıköy civarındaki ören yerlerinden ve (Tahtalı köy) yanındaki harabelerden evvelce sökülüp getirilmişterdir. Heyeti umumiyesi müzelik değer taşımaktadır. Müzemizde bu sarkofajlardan hiç yoktur.

D — Gerek Misi köyünde ve gerekse Çalıköy de (Bektaşi kültürü) ne rastlanmıştır. (Misi D. maddesinde zikredilen nesep silsilesi bu kültürle alâkalıdır. Sohta oğulları elinde bulunan bu vesika bu ailenin eski bir nesebe malik olduğunu anlatır. Sohta oğulları ailesi Çalıköyde de vardır. Bu iki köyde de evvelce hiç Hıristiyan Rum ve Ermeni bulunmuyordu.)

Yaylacık Köyü

A — Köyün minaresi 1310 tarihlerinde (Bursanın Armutlu köyünden Molla Mustafa usta) tarafından yapıldığı, bilen ihtiyarlarca söylenmiştir. Bu minare tuğla örmeli ve Bursadaki emsali gibi olup, şerefe altına yapılan dekorasyon istalâktit şeklinde tezyin edilmiştir, sağlam ve iyi bir eserdir. Cami binası değersizdir.

B — Halil Özen'in evinde (Balıkçı oğlu mevki) inde bir bahçede bulunup getirilmiş 1.24 × 0.69 × 0.57 ebadında bir statü kaidesi görülmüştür. Bu kaidenin bir yüzünde 5 satır Grego - Romen yazısı var. Bu eser ilk baharda müzeye nakledilecektir.

C — Bu köyde, inkılâptan önce meskûn Rumlarca ziyaretgâh olan 2 (Ayazma) vardır: Birisine (Büyük Aya Yani), diğerine de (Küçük Aya Yani) ayazması derlermiş. Anadolunun her tarafında ve İstanbulda emsali çok olan bu ayazmaların tarihi: Anadoluda çok eski devirlerde tazime mazhar olan (Zizim Mene) ve (Diyana) kültlerile alâkadardır. Bu arada, İlimiz dahilinde pek büyük tarihî önem taşıyan (İznik) teki mâmur ve kadim bir ayazmayı zikredebiliriz...

Tahtalı köyü

A — Tahtalı köyü, dahilinde kale dedikleri eski bir harabe etrafında kurulmuştur. Sur ve büyük kârgir yapı artıkları köyün içinde duruyor.

B — köyü minaresinin, eski yontma kalkerden sağlam bir kaideyi ve kaide sathında: « 1277 tarihinde Halil Ağa » tarafından yaptırıldığını anlatan kitabeyi taşımaktadır. Cami, yapı itibarile değersiz ise de, camiden bölünmüş bir sofada şimdi bir eğitmenli okul faaliyettedir.

C — Köyün yakın doğusunda (ELLES) mevkiinde Ahmet Yeninin tarlasında üzerleri ihtimamsızca açılıp kısmen tahrip edilmiş büyük taş mezarlar ve bunlardan koparılıp, kırılmış bahçe duvarı yapılmış lâhit kapakları mahallinde tetkik edilmiştir. Muhtarın oracıkta bana gösterdiği bu lâhitlerden kopma

dört beş satırlık kitabeyi havi taş Mözeye nakledilmiştir. Bu mevkilerden çıkarılan yekpare lâhitler köy çeşmelerine yalak olarak vaktile çıkarılmıştır.

D — Köy meydanındaki çeşmede yan yana, yalak hizmeti gören 2 değerli sarkofaj - lâhit mevcuttur. Bunlar da ayni (Çalıköy) dekiler gibidirler. Üzerlerinde kitabeler de vardır. Maalesef bu kitabeler daima su akmakta olan taşlardan git gide silineceklerdir...

E—Tahtalı köyündeki kale harabesinin ve civarında mezarlığın bir ilmî hafriyata tabî tutulması ve muhafazası temenniye şayandır.

Kite kalesi ve Kite köyü

A— Eski Yunanca (Kita) kapı ve bakmak manasına geldiğini ve eski Apollonya'dan Bursaya gelen yol üzerinde inşa edilmiş eski bir kale harabesi olan (Kite kalesi) vaktile müstahkem bir mevki olduğunu gösteriyor. Buraya, «Bir orta devir şatosu» demek daha uygundur. Misililer, Bitinyalılar zamanında bu kale çevresinde mühim hadiseler vuku bulduğu anlaşılıyorsa da eski kayıtlara tesadüf edemedim.

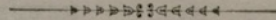
Ancak:

« Murat I. küçük oğlu Savucu Beyi Bursa muhafazasına bırakmış, kendisi Rumeline geçmişti. Savucu bey bazı müfsitlerin tahrikile yanına hayli eşkıya toplayıp babalık hukukunu ve mürüvvetini gözetmeyip babası tahtına geçip beytülmali dalkavuklarına başlı idüp Bursada namına hutbe okuttu. Sultan Murat bunu haber alınca Edirneden kalkıp Gelibolu yolile Bursaya yakın geldiklerinde Şehzadenin ahvalinden taaccüp gösterip onu avlanmak bahanesile yanına davet etti ise de şehzade inat ve muhalefet edip babasına karşı asker çekti, Kite kalesi önündeki ovada karşılaştıkta eşkıya güruhu tarumar olmakla günahkâr şehzade tutuldu. Her ne kadar tövbe ve istiğfar ve işlediği günahı itizar eyledi ise de Padişahın merhametine lâyık cevabı olmadığı için gözüne mil çekilip nazarı dünyadan uzak eylediler. »

diye Solakzade tarihinin S. 37-38 inde yazılı vaka Kite ovasında geçmiştir. Şimdi yer yer harap dıvarları ayakta duran bu kalenin içi 14 dekarlık bir çiftliktir. Bu arazi: (Mehmet kızı Fatma damadı Vahit Ata)nın sabanı altındadır.

Kale ortasında bir kuyu meydana çıkarılmıştır, burada hafriyat yapılması faydalıdır. Kalenin sonradan tamir gördüğü dıvarlarındaki mimarî parçalardan anlaşılmaktadır.

B — Kite köyü bu kalenin 200 metre kadar şimalindedir. Kale dahilinden çıkarılmış birçok sütun ve sair mimarî taş parçaları köyün bina temellerinde ve kaldırımlarında duruyor. Burada şimdilik müzeye kaldırmağa yarar değerli bir parça mevcut degildir. Kalenin muhafazası geçen seneler içinde köy muhtarlığına emir verilmiştir.

Osman gaziye dair mühim bir vesika

Aspurça hatunun vakfiyesi

İHSAN ULUDAĞ

Tevarihi - âli - Osman adı ile yazılmış olan eski tarihler; Osman ve oğullarının - Fatih zamanına kadar - devlet kurmağa ve kökleşmeğe çalıştıkları sırada yaptıkları işleri kaydederken şurasına burasına hurafeler sıkıştırmış, yazılması gerekli olanları mühmel bırakmış olduklarını görüyoruz. Bu hakikatleri yakın zamanlarda yapılan incelemeler meydana çıkardı ve çıkarmakta devam edip gidiyor.

Meşrutiyetle başlıyan matbuat hürriyeti; Osmanlı tarihi üzerinde incelemeler yapmağa fırsat verdi. Cümhuriyet; milliyet noktasından hareket etmekle beraber, Osmanlı tarihi üzerinde de geniş incelemeler yapmakta daha cömert davrandı.

Bir Osmanlı tarihi vücuda getirmek için kurulan « Tarihi - Osmanî Encümeni: kuruluşu 27 Teşrinisani 1909, 14 Zilkade 1327, 14 Teşrinisani 1325 » ayda bir mecmua çıkarmakla işe başlamıştı. Bu mecmua; Tarihi - Osmanî Encümeni mecmuası adı altında teşrin II 1923 tarihine kadar

devam etti. Fakat 1. II inci kânun 1924 de millî adını aldı. Türk Tarih encümeni mecmuası oldu.

Vazifesi Osmanlı tarihine, hattâ millî tarihimize malzeme toplamak olan bu mecmuanın 4 üncü ve 7 inci sayılarında Tarihi - Osmanî cemiyeti üyelerinden İskender Hoci «Şurayı - devlet azasından, vefatı: 4 mayıs 1917» tarafından «Şehzade Halilin sergüzeşti» başlığı altında Bizans müverrihlerinden Türkçeye çevrilmiş olan yazılarını okuyanlar osmanlı tarihlerini sağlam temeller üzerine kurulmadığını anlarlar.

Ben bu tercümeleri okuduğum zaman ihtiyarsız olarak, acaba bizim tarihlerde mi eksiklik var, yoksa Bizanlılar mı asılsız şeyler uyduruyorlar demekten kendimi alamamıştım. Sonra Bizans tarihlerinde daha sağlam, daha şümullü olan kendi vesikamızın parçalarını okuduktan sonra tarihlerimizin pek gelişi güzel yazıldığını, hemen hemen resmî vesikalara dayanmadığını anladım. Şu acı hakikatlerle karşılaşan insan tarihlerimizin doğru yazılmadığını itirafa mecbur oluyor.

El yazısı ile mahfuz eski, sonradan Osman'ı tarihi adına çevrilerek matbua kisvesine bürünmüş yeni kitaplar müttefikan Orhan beyin Yarhisar hâkiminin kızı Nilüfer [1], Bizans impratoru Kantakozinosun kızı Teodora adlı iki zevcesi bulunduğunu kaydederler.

Üçüncü zevcesine dair hiç bir bahis yoktur. Sultan Osmanın ve sultan Orhanın muasırı olan Bizans müverrihlerinin eserlerinde ise Orhanın hepsi de Bizanslılardan olmak üzere üç kadınla evlendiği yazılıdır.

Tevarihi - âli - Osmanın hiç adını anmadıkları fakat Bizans müverrihlerinin katiyetle kaydettikleri üçüncü kadın, sultan Osmanın sağlığında Orhanla izdivaç ettiği

[1] İbni Batuta "Bilon hatun„ adını verir. 1332 yılı teşrini evvelinde İznikte kendisile görüştüğünü ve verdiği bir ziyafette bulunduğunu yazmakla beraber saliha ve fazıla bir kadın olduğunu ilâve eder. Hattâ o sırada sultan Orhanın memleketini dolaşmadan İzniğe geldiğini ve İbni Batutaya bir çok para gönderdiğini yazar. İbni Batutanın Bursaya gelmesi bu vakfiyenin yazılmasından tam on yıl sonradır. Seyyahın açık kaydına göre Bursa Osman tarafından zaptedilmiştir. Tarihlerimizin burası da karışıktır.

mahkeme sicilli ile sâbit bulunan Aspurça hatundur. Bu vesika Grigorasın Kantagozinosun kayıtlarından kuvvetlidir. Bir çok hakikatleri kendinde toplıyan ve bunlardan hiç biri Tevarihi - âli - Osmanda mukayyet bulunmayan bu vesika bir vakfiyedir. Kite mahkemei şer'iyesince zapt ve sonradan Bursa kadılığınca da tescil edilen bu vakfiye; Orhanın üçüncü bir kadını olduğunu gösterdiği gibi Bizans tarihlerinin de kaydetmediği daha bazı hakikatleri camidir.

Aspurça hatun vakfiyesi adını taşıyan bu vesika 723 hicret yılı evaili ramazanın «eylül 1323 milâdî» bugün bir köy olan Kitede tanzim edilmiştir. Sultan Osman veziri Aliyüddin « vakıfname suretinde böyle yazıyor » paşayı kendine vekâleten Kite mahkemesine gönderir; vakfiyede adları yazılı köylerin, çiftliklerin vesair mezrealarin hasılatı âşarını bütün hukuku ile Orhan beyin haremi Aspurça hatuna temlik eder. Aspurça hatun mahkeme huzurunda kendine temlik edilen mevhubatı aldığı gibi yine o mahkemeden oğlu İbrahim bey nefsine ve ondan sonra onun oğullarına ve torunlarına vakfeder.

İskender Hocinin yazılarını okuduktan sonra Aspurça hatun vakfiyesinin aynını, olmadığı takdirde suretini görmeğe merak etmiştim. Geçen yaz tatilinden bilistifade Bursa Evkaf müdürlüğüne müracaat ettim. Müdür bay Hulûsi müracaatımı pek nazikâne karşıladı, vakfiyeyi görmekliğime müsaade etti. Dileğimin husulüne yardım eden bay Hulûsiye borçlu olduğum teşekküratımı buracıkta anmağı kendimce bir vazife bilirim. Suretini çıkardığım vakfiyeyi benimle beraber mukabele etmek zahmetinde bulunan evkaf idaresi mümeyizi bay Şemsettin Arpatın da lütfunu şükran ile anmadan geçemem.

Kite mahkemesi kadısı İbrahim oğlu Musa huzurunda zabıt ve Bursa kadısı Ahmet oğlu Mustafa tarafından da Bursa sicillinden tescil edilen vakfiyeye gelelim:

Vakfiyenin arapça olan başlangıcından sonra:

"Emmabaat sultanülguzat velmücahidin katilülkefereti velmüşrikin kahirül mürted velmütemerridir„ - burası iyi okunamamıştır - "nasirü hakku velmilletü veddin muinülislâm velmüslimin nasıbı ağlamüşşeiülmetin maliki rikabülümen sahibüsseyfi velkalem kehfül halâyıkılecmain elhas taviyettehu fii ilahıkeimetüllahi azze vecel essadık nıyetehu essultan Osmanı han gazi ibni Ertuğrul lâzale livae medeletihi ilâ yevmilhaşr mensuren biavnillâh vema bereha bisatı saltanatihi ilâyevmilnuşur menşura hazretlerinin tarafı bazemüşşerefleriden hususu atilbeyan vekili celilülkadr sabitül vasere olan veziri mükerrem nazırı umumu umurülümem medarüssalahülalem rakibi huyulül izzü velikbal sahibizüyulül mecdi veliclâl müdiri umumurulsalatı fî ammetil âfak ve bilistihkak vahidi dehri lâyucedü fî maalîh misali feridi asr lâvukarrebü bimükademetülemsal elmüstağni zatühülâlî anittavsif billisan velkalem Aliyüddin paşa yesserallahü taalâ ma yeşâ hazretleri meclisi şerifi şamihüllimat ve menhili dini münifi rasihulevtadda sultanül mumaileyh hazretlerinin mahdumu mükerrem'eri Orhan beyin haremi muhteremeleri Aspurça hatun edamellahü tealâ ismetehû mazharında ikrari tam ve takriri ke'âm edip...»

Burada dikkate değer noktalar vardır.

1 — Hepsinden önce vakfiyenin Türkçe olması meselesidir. Osmanın, siyasetine olduğu kadar diline de büyük ehemmiyet verdiğini gösterir. Osmandan çok sonra gelenler onun izinde yürümüş olsalardı telâfii mafat için asırlarca bocalayıp durmazdık. Ne yazıktır ki kendi menfaatimizi bırakıp başkalarının kazancına çalışıp durmuşuz.

Osman Ulu Tanrının buyruklarına, yüce yalvacı Muhammedin açtığı yolun doğruluğuna bütün yüreğile inandığı kadar öz diline de bağlı olduğunu ve onu yükseltmeğe çalıştığını içinde yaşadığı çağların dili o'an bu vesika gösterir.

2 — « Sahibüs seyfi velkalem » teşrifatı Osmanın kılıç sahibi olduğu kadar kalem sahibi de olduğunu gösterir bir hüccettir. Osman, bazı tarih yazanların incelemeksizin dedikleri gibi ümmî değildir. O zamanın şeriat adamları sonraları «her kâr ki Husrev biküne şirinest„ de-

yen ulemai rusum gibi dalkavuk olmadıklarından bu ciheti ince'emeyi lüzumsuz görürüm. Kite kadısına sahibüs seyfi velkalem dediren Osmanın içinde yetiştiği manevî muhitin yüksekliği bu teşrifata müstahak olduğunu gösterir.

3 — Burada en mühim bir nokta da Osmana Sultan ünvanının izafe edilmesidir. Bir tarihçimiz « Bursanın fethi büyük vukuatı tarihiyeden biridir. Bununla emareti Osmaniye bir devlet kisvesine girmiş oldu. Vakıa; ünvanı henüz beylik idi, hattâ Fatihe kadar hükümdarlar resmen bey lâkabını terketmediler. Lâkin bugükü seviyei fikriye itibarile hükümdar, kral, imparator, sultan gibi elkaba mütehammil zemin artık mevcut idi. » diyor.

Vakfiyenin sarahati ve sıhhati karşısında bu rivayet, bu fikir, doğruluğu muhafaza edemez. Osmanın ünvanı ne bey ne emirdir. Doğrudan doğruya sultandır. Demek ki saltanat Fatihle değil, Osmanla başlıyor. Yıldırım zamanında Mısır Abbasîlerinden gönderilen mektupta «Sultanı -iklimi- rum» ünvanının tevcihi üzerine beylik sultanlığa çevrilmiştir yolundaki mülâhazalar varit değildir. Osman ; idaresinde müstakildir. Hiç bir devlete hiç bir suretle bağlı değildir. Binaenaley sultandır. Zaten o zamanın şer'i mahkemesi de kendine sultan ünvanını izafe etmiştir.

4 — « Veziri mükerrem, nazımı umurül ümem... müdebbiri umurüs saltana fî ammetil âfak... elmüstağni zatihil âlî anittavsif billisan vel kalem Aliyüddin paşa... » teşrifatile yükseltilen zat asırlardan beri devam edip gelen yanlış tevcihleri düzeltiyor. Demek istiyor ki Osmanlı saltanatının ilk veziri, veziri azamı Alâeddin paşadır. Tevarihi - âli - Osman, bundan mülhem olan bütün Osmanlı tarihleri, ilk veziri âzam olarak Çandarlı Hayrettin paşa « Kara Halil efendi » yi gösteriyor. Vakfiye açıktan açığa bu yanlışı düzeltiyor. Kadı Musanın teşrifatı bunu gösterir.

5 — " Sultanı mumaileyh hazretlerinin mahdumu mükerremleri Orhan beyin ha-

remi muhteremeleri Aspurça hatun... mazharında „ ibaresi Orhanın Nilüfer ve Teodoradan başka bir haremi daha olduğunu ispat eder.

İskender Hocinin dediği gibi Aspurça hatunun babasının adı hücceti şeriyede geçmediği için kimin kızı olduğu anlaşılamıyorsa da Aspurça kelimesinin rumcada avam şivesi veçhile müennes şekilde beyaz manasına « Asproçe » kelimesine maddeten ve şeklen benzerlik gösterdiği ve o zaman baskın veya vere ile zaptedilen kasabalardan birinin hâkiminin kızı olması ihtimalden uzak değildir.

Vakfiyede bundan sonra Aspurça hatuna tahsis edilen yerlerin adları ve hasılatının aşarı şeriyesi gösterilerek « Sultanı mumaileyh hazretlerinin silki mülklerinde münselik olan Kiteye tabi ve gösterilen sınırlarla çevrilmiş Buraklı hisar, Mudanya, Frenkli bayır, Çepne, Yörüklü karyelerile Bursa kazasına tabi Balıklı çiftliği hasılctının aşarı şerî verrürüsumat vel hukuku saireizzabtı verraptı vel örfî ve sairüz zuhurat bilcümletihim müekkelül müşarünileyh Aliyüddin paşa mumaileyha Aspurca hatuna badet tahriyetiş şeriyye hibei sahihai şeriyye ile hibe ve temlik ve teslim edip mumaileyha Aspurça hatun dahi meclisi hibede ittihap ve kabul edip mumaileyha Aspurça hatunun mülkü mevhubu olmuştur. Keyfe mayeşa ve tahtar mutasarrıfı olsun diye sultanül mumailey hazrtlerinin hükmü hümayunları veçhi meşruh üzredir. » deniliyor. Aspurça hatun bu mevhubatı alıp kabul ettikten sonra adları geçen köyler ve mezrealarıın mezkûr bulunan hukukun cümlesi ile hayatı müddetince oğlu « İbrahim bey ibni Orhan bey ibni sultan Osman han gazi ibni Ertuğrulun nefsine ve ondan sonra evlâdına, evlâdı evlâdına neslen bede neslin... vakfediyor.

Osmanın babasının adı Ertuğrul olduğunda artık şüphe kalmadı. Bunu ne bir tarih ne bir müverrih gösteriyor. Doğrudan doğruya kendi söyliyor.

Torununa gelince: o da ne Halil, ne İbrahim Halil ve ne de Halil İbrahimdir. Doğrudan doğruya İbrahimdir.

Vakıfın şartları hakkında vakfiyenin kayıtları şunlardır:

« Pazartesi, cuma geceleri mücevvit hafızlardan üçü Aspurça hatunun ruhu ve oğlunun , oğlunun oğlunun ruhları için Kur'an okuyacaktır ki: iki bayramda yoksullara yemek yedirilecek , her yıl mevlidi nebevî menkabesi okunacak, sevabı Aspurça hatunun ruhuna, oğlunun ve torunlarının ruhlarına bağışlanacak. Recep, Şaban, Ramazan aylarının mübarek gecelerinde camilerde bal mumu yakılacak... » Bu şartları vakfiyesine yazdıran Aspurça hatunun mühtediye olduğunda ve Osmanın teveccühünü kazanmış bulunduğunda şüphe yoktur.

Mevlidi nebevî menkabesinin okunması:

Vakı'a mevlidi nebevî menkabesi daha bir asır önce, Erbil atabeklerinin sonuncusu Melikül muazzam Muzafferiddin Ebusait Gökbörü « Pektekinin oğlu Ali Küçüğün oğludur. Ölümü 29 haziran 1233 - 18 ramazan 630 çarşamba » tarafından hem de büyük bir törenle ve yıllarca okutturulduğunu müşarünileyhin hâl tercümesinde okuyoruz.

İbni Hallikân - vefeyatülayan C. 1 S. 550 »

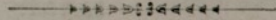
Osmanlılar devrinde okutturulması ise Osmanın saltanatı zamanından başladığını bu vakfiye bize gösteriyor.

Mabetlerde toprak , cam kandiller icinde zeytin yağı yakılması pek eski devirlere kadar çıkar. Romalılar devrinden kalan resimli, nakışlı toprak kandilleri görüyoruz. Totenh - Amonun mezarından çıkarılan cam kandil çok sanatkâranedir. Aspurça hatun üç ayların mübarek gecelerini takdisen zeytin yağ yerine balmumu yakılmasını vakfiyesinde şart ittihaz ediyor. Bundan anlıyoruz ki bal mumu yakmakla tazimdeki derecesinin yüksekliği gösterilmiş oluyor. Meşrut olan

bu masraflar yapıldıktan sonra arta kalan para torunları arasında müsavaten bölüşülecek.

İşte tarihe intikal etmiş olan Osmanlı saltanatının müessisi Ertuğrul oğlu Osmanın asırlardan asırlara devredip gelen biricik vesikası Osmanlı tarihinin bir çok yanlışlıklarını düzelten bu vesika tarihçe büyük bir ehemmiyeti haizdir.

Orhan oğlu İbrahim Osman oğlu Alâettin beylerle veziri azam Aliyüddin paşa haklarında ve Osmanla Orhanın korsan olup olmadıklarına dair olan yazıları gelecek sayıya bıraktık.

Halkevi neşriyatı :

Manisa tarihi

(Manisa Halkevi yayınlarından beşinci sayı. İstanbul : Resimli Ay matbaası - 939. Fiyatı yazılı değildir.)

Manisa Halkevinin gayretli ve meraklı iki azası, orta okul tarih öğretmenlerinden bay Çağatay Uluçayla bay İbrahim Gökçen, bu isimle bir kitap neşretmişlerdir. 17×25 boyunda ve metni 126 sahife tutan (Manisa Tarihi) ne bir fihristle birlikte kuşe kâğıdına basılı 44 resimlik bir kısım ilâve edilmiş ve iki kroki eklenmiştir.

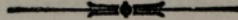
Eser, iki kısımdan ibarettir. Birinci kısmı teşkil eden 13 fasılda Manisanın eski tarihi incelenmiş; Eti, Yunan, Lidya, İran, İskender ve İskenderden sonraki devirlerle Roma ve Bizans çağlarındaki Manisa hakkında muhtelif kaynaklardaki bilgiler toplanmıştır. Gene bu kısımda Saruhan oğulları ve Osman oğulları hakkında malûmat verilerek, şehrin İstiklâl savaşındaki durumu yazılmış; müteakiben de (Osmanlı teşkilâtında Manisa) faslında şehrin kale ve surları, saray ve bahçeleri, gezinti yerleri ile etnoğrafik vaziyeti izah edilmiştir.

(S'pil) dağının eteğine yaslanmış yeşil manzarasile

küçük bir Bursayı hatırlatan ve muhtelif çağların türlü tarihî hâdiselerine sahne ve sahnelerine şahit olan Saruhan diyarını bir sinema şiridi gibi canlandıran bu izahattan sonra, ikinci kısım başlıyor. (Manisa içindeki tarihî eserler) adını taşıyan bu kısımda, Manisada mevcut cami , mescit , hamam , türbe, mektep, mevlevîhane ve diğer tarihî yapılara dair malûmat verilmektedir. Bunların kitabeleri eski haflerle kaydedildiği gibi, eski ve bugünkü vaziyetleri de resimlerle gösterilmektedir.

Eseri yazanların; (Bu kitap, Manisa şehrinin tarihi üzerinde mütevazı bir etütten başka bir şey değildir. Biz, ancak Manisa şehrinin tarihine ait muhtelif eserlerde görebildiğimiz hâdise ve vesikaları aramakla ve şehir içinde bulunan eski mimarî eserlerin ve kitabelerin oldukları gibi tetkiki ile iktifa ettik. Bu küçük hizmetle, istikbalde Manisa tarihi üzerinde esaslı çalışmalara girişecek yurttaşlarımıza naçiz bir kılavuzluk yapabildikse, bahtiyarız. Zaten yaptığımız şeyden daha ileri ve büyük bir işe girişmenin ihtisas ve iktidarımız haricinde bulunduğunu itiraf etmek mecburiyetindeyiz.) demelerine rağmen, « Manisa Tarihi », bu sahadaki Halkevi çalışmalarına çok güzel ve teşvik edici bir örnek teşkil etmektedir.

***

Bursa Halkevinin bir yıllık çalışmaları

Halkevimizin 939 yılı içindeki üye sayısı 1376 dır. Bir yıl içinde idare heyeti 34 toplantı yapmış ve dokuz komitenin toplantıları 143 ü bulmuştur.

Halkla temas faaliyetinde varılan netice hepimizi çok sevindirecek bir verimdedir. Bu faaliyetlerin esaslarını rakamlarla gösterelim:

134 Konferansa	19,334	yurttaş
8 Konsere	4,000	«
22 Sinemaya	10,747	«
26 Gösterite	12,450	«
5 Ulusal bayram	2,300	«
1 Baloya	600	«

2 Resim ve kumaş sergisine 18,400 yurttaş gelmiştir.

2714 kitaplı kütüphanemizde 7,712 yurttaş okumuş; muhtelif ders ve kurslara girenlerin sayısı: 1,659 zu bulmuştur. Bu suretle bir sene içinde 77,102 yurttaş evimizin türlü sahalardaki faaliyetlerinden istifade etmiştir. Hoparlör neşriyatı ve dinleyicileri bu hesaba dahil değildir.

Bilhassa kurs ve derslere karşı gösterilen yüksek rağbet, bu faaliyetin büyük bir ihtiyaca cevap teşkil ettiğini

açıkça göstermektedir. Halkevimizin lisan kurslarına devam edenlerin sayısı 268 dir. Ceza evinde 120 yurtdaş aydınlatılmaktadır. Resim atelyemize 74 genç devam ediyor. Koro ve daktilo kursları da faydalı olmuştur. Bunlardan başka hiç okuma yazma bilmeyenlerle ilk tahsillerini bitiremeyenler için açılan gece kurslarına 177 kişi gelmiştir. Ayrıca 965 talebenin iştirâk ettiği ikmâl kurslarından çok fayda görülmüştür. Her gün öğleden evvel dört saat, öğleden sonra dört saat olmak üzere 45 gün devam eden ikmâl kurslarından alınan neticeleri mektep idareleri çok iyi bulduklarını bildirmişlerdir.

Kültür faaliyeti arasında, iki ayda bir çıkarılan dergimizin muntazaman neşredildiğini ve büyük bir Tıp terimleri lûgatinin basılma hazırlıklarile muhtelif broşür neşriyatımızı sayabiliriz. Müzik ve resim yönünden yapılan çalışmalar da önemlidir. Resim atölyemiz, gençlerin istidatlarını işletmekle beraber, ulusal günlerde yapılan çelenk ve tak tezyinlerine de yardımcı olmaktadır. Resim atölyemiz, belki de memleketimizde sayıları beşi bulmıyan kültür kaynaklarından biridir. Bu atölye, çalışanlar ve çalışma tarzları itibarile değerlidir. Yeni Halkevi binamızda açılan dört yüz tabloluk resim sergisi, tamamen bu atölyeden gıda alarak yetişmiş insanların bir çalışma muhassalasıdır.

İşsiz ve yoksul yurttaşların imdadına koşarak sosyal yardım bahsinde de, Halkevi üzerine düşen ödevi yapmağa çalışıyor.

Şer'î mahkeme sicilleri

Zindan kirasının te'hiri:

D. 171 S. 28/44

Mahrusei Burusa zindanının bir yıl sene selâse ve işrin ve tis'a mie zilhiccesi gurresinden seksen beş bin akçeye tutan Mustafa bin Umurun tahvili tamam olub meblâğı - mezburdan on dört bin akçe deyni kalub baki kalan on dört bin akçe tahsil idüb teslim itmek içün altı ayı müddet ta'nin olundukda mezburun nefsine kefil olan Ramazan bin Murad fî mahallei - Umurbey eddüldül ve Hasan bin İshak an mahallei-Kızılcabayır elfeşamçı ve Hacı Sinan bin Abdullah an mahallei - Elmalık bu üç kimesne kefil olub sebti - sicil olundu.

26 - Zilka'de 924

Nefse kefalet:

D. 172 S. 28/45

Bursada Hacı Seyfeddin mahallesinde mütemekkin olan ağır Seyid Ahmed bin Seyid Mehmed bazı kimesnenin sözü ile habsolunmuşdu Haliya mahallei - mezburede mütemekkin olan Hacı Ali ibni İbrahim mezkûr Seyid Ahmedin nefsine kefil oldu her ne vakit hacet olur ise teslim eyliyeler didikleri ecilden sebti - sicil olundu.

10 - Ramazan 924

Tevabii - mahrusei - Burusada Hacı Mümin nam karyede olan dem hususu içün mahbus olan Hamza bin Alinin nefsine Kara Halil bin Karaca an mahallei - Çıkrıkçı ve Ahmed bin Abdullah an mahalletül - mezbure kefil olub sebti - sicil olundı.

13 - Ramazan 924

Bir rehin muamelesi :

D. 173 S. 28/45

Mahrusei Burusada İnebey mahallesinde mütemekkin olan sarraf Mahmud çelebi bin Hacı Ahmet sabıka darbhane sermayesinden istibdal içün otuz bir bin iki yüz

seksen akçe Emini - darbhane Mehmed Çelebi bin Sinan yedinden kabzeylemişdi Hâliya meblâğı-mezburun yirmi binine tula mahallei - mezburede olan mülki evlerümü cümle esbabile bicümleten hududühüma ve iki cariyelerümü ki biri Selür ve biri Hurşid namdır bu cümlesini mezbur Mehmed Çelebi yedinde rehini - makbuz itdüm deyü meclisi - şer'de mezbur Mahmud Çelebi ikrar eyledi ve emin Mehmed Çelebi dahi vicaben ve şifahen tasdik eyledi.

10 - Ramazan 924

Misafirlikte bir sirkat:

D. 176 S. 28/46

Burusad Mehmet bin Seyit Keremüddin ki Gami'i - kebir mahallesinde mütemekkindir Ramazan gicesinde Hasan bin Ali gelüp odasında misafir olub kendüsi teravihe giderek mezbur Seyid Mehmedin odasında bir karaca bir ak zıbın bir gönlek bir beşkir on yedi eşrefile dört yüz seksen akçe nakid bu mecmuını emîrin hücresinden alub giddüğüne mezkûr Hasan meclisi - şer'de ikrar eyledi bu esbabın mecmuı Seyid Mehmedin mülki idüğüne adûli - müslüminden Hamza bin Turahan ve Derviş bin Mahmud şehadet eylediler Şahidanı - mezburanın şehadetleri hayyizi - kabulde vaki olub sebti - sicil olundı.

Ve mezbur Hasan benüm ile Mustafa Süleyman bile varub aldık esbabı didi ve Mustafa Osman nam kimesneye beşkiri sekiz akçe iki pula satmış ve mezkûr Hasan aldığun eşrefiyi ve akçeyi işbu müşarünileyh Mehmed bin Hızıra virdim didi ve beşkiri satıldıkta akçesinden Hızır bin Abdurrahmana iki akçe virdik didiler dört kişi şeker günlerinde hamritdük didüler

11 - Ramazan 924

D. 178 S. 28/46

Camiikebir mahallesinde olan Seyid Mehmed bin Seyid Keremüddin hücresinden Hasan bin Ali on yedi eşrefî ve dört yüz akçe ve bir kara cuka kaftan ve bir zıbın ve bir gönlek ve bir beşkiri aldım gitdüm ikrar idüb didi kim dört yüz akçeyi ve on yedi eşrefii işbu müşarünileyh Mehmed bin Hızır Bali bana virüb ben dahi varub Kayabaşında bir koz ağacı dibine gömdüm didikde mezkûr Mehmed zikrolunan akçe ve eşrefî mezkûr Mustafaya virdüğüne ikrar idüb tasdik eyledi

13 - Ramazan 924

Zindan kaçağının borcu:

D. 181 S. 28/46

Mahrusei - Burusada Emirsultan mahallesinde mütemekkin Mustafa bin Hızırın hasmı İbrahim bin İskender an karyei - Umur-

bey zındandan gıybet idüb İbrahim zimmetinde iki bin dokuz yüz akçesi olub zindandan kaçduğından ötürü şer'an zindancıya tazmin lâzımdır didikde mezkûr zindancı Mehmed bin Umur emri - şer'le mezbur Mustafaya iki bin sekiz yüz elli akçe teslim idüp ol dahi kabzeyleyüb mezbur zindancı Mehmed dâyin Mustafadan nefse kefil taleb eyledikde mahalıei - mezburede mütemekkin olan Seyid Ali bin Mustafa nefsine kefil olub ve anun nefsine Süleyman bin Ali kefil olub ve mezkûr Musnafa kendünin nefsine kefil olan Seyid Aliyi vekil eyledi her bari ki ol kaçan kimesne geldikde kendû bulunmazsa mürafaa ol eyleye

14 - Ramazan 924

Ovadaki bostanların bacı:

D. 183 S. 28/46

Mahrusei - Bursada meyva kabanı emini olan Süleyman bin İlyas meclisi - şer'a gelüb Mustafa bin Ahmedi ihzar idüb didi kim mahrusei - mezburenin ovasında vaki' olan bostanlarınun bacını ki yüzde iki akçe alınur beyazdan ma'dasını iki bin üç yüz akçeye işbu müşarünileyh Mustafaya bey' eyledim didikde mezkûr Mustafa emini-mezkûru ikrarında tasdik eyledi

14 Ramazan 924

Maktul Balinin eşyası:

D. 184 S. 28/46

Tevabii - mahrusei - Bursada Karyei - Hacımüminde oğulları ile katlolunan Balinin esbabından bir gümüşlü bşm ve bir gümüşlü tarak ve on iki akçe ve bir mikdar şerit ve asümanî vale paresi ve bir gemici kisesi kâfir benümdür der bu mecmuı Yalakovada Koca deresinde âmil olan Mustafa bin Mehmed tutdığı kâfir elinde bulunub bazısı kaçub ve üç kâfirin biri kendüsini katlidüb ve ikisi ki biri Andriye ve biri Nikola habsler mahrusei - Bursaya getirilüb su başıya teslim olundu

15 Ramazan 924

Narh ve noksan satış :

D. 182 S. 28/46

Muhyi bin Bali bir akçelik kavun satub Yahudi İshak bin Yakuba üç buçuk vekıye eksiği bulunub sebti - sicil olundu

14 Ramazan 924

D. 191 S. 28/47

Mahrusei - Bursada Buğday pazarında ziyade baha olduğu ecilden efendi hazretleri etmeğe yedi yüz elli dirhem narh virilüb sebti - sicil olundu

17 Ramazan 924

Petronun muhallefatı:

D. 192 S. 28/47

Mahrusei - Bursada nasbı - sultanî ile yuva kâfirler haracına ve beytül - maline emin olan Abdülalim ibni Sinan mahzarında zimmi Gorgi bin Progor takriri - dava idüb didi kim karyei-Armudluda karındaşım Betro fevt olub muhallefatın siz zabt itmişsiz hâliya karındaşımın sizden muhallefatın taleb iderim didikde mezkûr emin karındaşı idügine inkâr eyledi mezbur zimmi Gorgi İstanbul kadısı nayibinden nakil ibraz idüb şühudu - tariki işhad idüb nakil makbul olub akçesi hükmolundu

17 Ramazan 924

Ev satışı ve karar hakkı:

D. 193 S. 28/47

Bursada Babazakir mahallesinde olan valeci Balinin evi beytülmâl tarafından bir tarikle Selimşah binti Seydiye bey' idüb bahehu merhum Balinin hatunu İslem binti .... dergâhı - muallâdan hükmi - şerif irad idüb mazmunı - meymununda işbu müşarüniley İslem mezkûr evde on yıl mikdarı oturub kimse dava itmedüği zahir olursa onı hükmidüb alıviresin deyü buyrulduğu sebebden şahitler gelüb zikrolunan evde on yıl oturdığına şehadet eyledikde zikrolunan eve mezkûr Selimşah benüm harcım oldu deyücek muhamminler gönderüb varub gelüb iki bin yedi yüz kırk akçe tahmin itdük didüklerinde mezkûr İslemin vekili olan Hasan bin Abdullah razı olub harc olunan akçei virmeğe iltizam eylediler sebti-sicil olundu

18 Ramazan 924

İkinci Yenihandaki frenkler:

D. 194 S. 28/47

Bursada hânı - cedidi - sanide iki kimesnenin on beş bin akçeleri ahzolnnub âhiz kim idüği malûm olmayub hânı-mezbûrun halkı kefil kimin emrolundukda hânı - mezkûrda mütemekkin olan frenklerden Zamu bin Grardo ve Domine bin Anton ve Ati bin Frensesko ve Minük bin Anton ve Nikola bin Zanu ve Negürz bin Yizora bu altı kimesneye frenk Batuşte bin Zanu an mahallei cümle nefislerine kefil olub sebti - sicil olundu

18 Ramazan 924

Zindandan kaçırılan mahbus:

D. 200 S. 28/48

Bursa zindanında mahbus olan ases Hasan bin Yusuf ki Kapulucada ases imiş meclisi - şer'de ikrar ve itiraf idüp didi kim alımçı Mahmud nam kimesneyi yasakçı Bali ile getürdük habseyledük badehu esbabın emanet koduktan sonra ases İlyas gelüb bana benk yedürdü ve sonra bana didi ki Hasan bu kimesne habs olunacak âdem değil-

dir bu ki alıncı Mahmuddur ki akçesi çok kimesnedir gel bir mikdar akçesin alub salub salıvirelüm deyücek ben razı olmadum gice ile mezkûr ases İlyas subaşı Murada varub haber idüb gene geldi mahbus Mahmudun bir ayağın ağaçdan çıkardı ve kapuyu ben kilidleyeyim didim İlyas beni komadı didi sonra ben benklikden bîhud oldum gice nice olub kaçdı bilmedüm didi mezkûrun ikrarı sebti - sicil olundu.

4 Şevval 924

D. 200 S. 28/49

Kapulıcada subaşı olan Murad bin Mustafa fi mahallei - Dayehatun habsinden alıncı Mahmudı kaçırdığı ecilden bahsolunmak lâzımgeldikde bu husus içün mezkûr Muradın nefsine İlyas bin Kuyumcu Doğan an mahallei - Sarayzade kefil olub sebti - sicil olundu

4 Şevval 924

Çadır keçelerinin boyanması:

D. 201 S. 28/49

Hudavendigâr tâbe bekahû hazretlerinin otaklarına üç yüz otuz pare keçe boyanmağa emri-şerif varid oldugı ecilden sabbağlardan ehli-hibre olan tahmin idüb her bir keçe on beş akçeye kavl olunub cem'an otuz yedi bin dokuz yüz elli akçe olub hassa harç emini olan Mustafa Çelebinin naibi Mehmed Çelebi bin hoca Hüseyin yedinden mali - padişahiden sekiz nefer sabbağa teslim olundu mezkûr sabbağlar bunlardır ki zikrolunur. ....

Bu mecmuı meblâğı-mezburî kabzeylediklerine ikrar eylediler mezkûrların ikrarları sebti - sicil olundı

5 Şevval 924

Kapan ve gümrük hâsılatı:

D. 195 S. 28/47

Mahrusei - Burusada olan mukataat tahsiline gelen Hudevendigâr kulu Sinan bey bin Abdullah an zümretis - silâhiyyin meclisi - şer'e gelüb ikrar ve itiraf idüb didi kim işbu müşarünileyh Süleyman bey bin Mustafa yedinden gümrük mahsulinden on bir bin sekiz yüz altmış bir akçe kabzeyledim didikde makbuzün - minh Süleyman bey vicahen tasdik eyledi

20 Ramazan 924

D. 203 S. 28/49

Bursada Kapan emini olan Süleyman çelebi bin İlyas Kapan mahsulinden mühürlü sandugı getirilüb şevvalin beşinci gününde hassa harc emini Mustafa çelebi naibi Mehmed çelebi bin hoca Hüseyin on bir bin üç yüz yetmiş iki akçe teslim idüb ol dahi kabzeyleyüb sebti - sicil olundu

İpek hakkında bir teftiş emri :

D. 204 S. 28/49

Sureti - hükmi - a'cam:

Mefahirül - kuzatı vel - hukkâm meadinül - fezaili vel - kelâm mevalii - mahrusei - Bursa ve müderris Haydar çelebi ve Balıkesri kadıları zîde fazlühüm ve kıdvetül - emâcid vel - ekârim camiül - meha midi vel - mekârim sabıkan çavuş başı olan Şüccâ' zîde kadrühu vâsıl olıcak malûm ola ki hâliya mahrusei - mezkûrde vaki' olan beliyyatına ve girift olunan harir emrinde zayiat ve kemmiyyat ve sürgün hususının ahvaline ve bu hususlarda ol umura mûvelli ve mübaşir olan kimesnelerin irtişasına vesair emvali - müteferrikaya müteallik umurun idaresinde teftiş olunmasın emr idüb buyurdum ki hususiyvatı - mezkûreye ne'an taallûku ve teftişi - mezkûrın nev'an tevakkıfı olan kimesnelerin sagir ve kebir deni ve alâsın tetebbü' idüb her birinin bir er kefillere virüb kendülerin ve kefillerinin esamisin ve her biri ne mahalde olub ve ne emre mübaşir oldığını deftere kaydidüb bu hizmet içün kullarımdan konılan ve eğer anlar vefa itmez ise muhzırlardan ve aseslerden ve cabilerden ve dellâllardan ve sair bu hizmete kabil kimesnelerden kadar hacetçe ademler koşub ve siz ki mevlânâ Haydar ve mevlânâ Kasım ve kulum Şücca' siz kendi nefsinizle bile Mudanya iskelesinden İstanbula ve İstanbuldan Edirneye isal idesiz ye bu hususa lâzım olacak eğer kassam defterleri ve eğer ümenası ve küttâbıdır cemi' defterlerini alub sen ki mevlânâ Bursa kadısısın mühürleyüb ümenası ve küttâbı sair mevkufü - aleyhi olan eşhası teslim idüb mezkûrlar ile irsal idesin amma bu hususlarda dahi olmıyanları ta'ciz idüb nesnesi alınmakdan ve huzuri lâzım olanlarun eyülenmesinden ziyade hazer idesiz ve Diyarıbekir beylerbeyi Mehmed dâme ikbalühu mektubı ile yakında gelmiş bir kârban olub el'an anda mahbus imiş imdi onlarun esamisi ve esbabı defterini bulub esbablarını bir mahfuz yerde hıfz ittirüb mühürleyüb kendülerini sair a'cam taifesile süresiz ve esamileri ve harirleri ve esbabı defterlerini mühürleyüb getürüb dergâhı - muallâma teslim idesiz ve şehir subaşısı bile muavenet ve müzaheret ide amma bu hususları te'hir olunmakdan ziyade ihtiraz idüb isti'cal idesiz şöyle bilesiz alâmeti - şerife itimad kılasız ve zikrolunan eşhasın ademisine göre icarei - sefine içün ve harcırah bir mikdar esbabından harclık viresiz amma ziyan virmeden hazer idesiz gafil olmısz şöyle bilesiz tahriren filyevmir - rabi' aşere min şehri - re cebül - mürecceb sene erbea ve işrin ve tis'a mie

Beyurt Ankaracık

"Sicil tarihi: 6 Şevval 924„

Bir soygunun tahkiki:

D. 205 S. 28/49

Sureti - tezkerei - defterdar Mehmed Çelebi:

Bursa kadısına hüküm yazıla kim Hacı Nebi nam kimesne dergâhı - muallâma gelüb Kite kazasına tabi' köprü altında haramiler gelüb yolumuz basub cemi' esbabımız ve tavarlarımız bile mahrusei - mezbura gelüb beytülmal emini esbablarumızı elümüzden alub virmezler bu babda bize hayfı - azîmdir deyü bildirdi öyle olsa buyurdum ki hükmi - şerifim vardıkda göresiz vakıâ didüğü gibi ise kim mezkûr yoldaşları ile haramiler gelüb basub birini katlidüb ve aharı cemi' esbabları ile şehre geldikde beytülmal emini mezburların olduğu vechile şer'le teftiş idüb göresiz eğer rızkların ayni ile isbat idecek olurlar ise girü sahiplerine teslim idesiz ve maktul olanın dahi rızkın ve esbabın yazub defter ittikten sonra götesiz ne mikdar nesnesi var ise tafsili yazub mühürleyüb dergahı - muallâma arz idesiz

15 Receb 924

Tahliye için nefse kefalet:

D. 206 S. 28/50

Bursada subaşı İlyas mahbesinde olan Mürvet Çukurmescit mahallesi halkı gelüb mezbur Mürvet eyü kişidir töhmetin görmedik deyü hakkına hayır şehadet eyledikleri ecilden mezkûr Mürüveti habsden ihraç etmeğe nefsini Gazzazoğlu mahallesinde mütemekkin olan Hüseyin bin Hasan ve Şehreküsdü mahallesinde mütemekkin olan Ahmed bin Mustafa kefil oldular mezbur subaşı marifetile sebti - sicil olundu

19 Recep 924

D. 207 S. 28/50

Bursa subaşısı İlyas habsinde olan Ahmed bin Hasan ki İncirlüce mahallesinde mütemekkindir hâliya mahallesi halkı meclisi-şer'a gelüb mezbur Ahmed eyü kişidir deyü şehadet eyledikleri ecilden meclisi - şer'de Ali bin Hamza ki Atpazrı mahallesinde mütemekkindir ve Nasuh bin Yusuf an mahallei - İncirlüce mezbur Ahmedin nefsine kefil oldular.

19 - Receb 924

Kasap dükkânlarının kirası :

D. 208 S. 28/51

Bursada Mehmed paşa hazretlerinin iki kasab dükkânları ki biri Tavuk pazarında biri Kanber çarşısındadır mezkûr iki kasap dükkânlarını kapuluca mütevellisi Pir Mehmed çelebi kasab Ahmet bin Muslıhana sene erbea ve işrin ve tis'a mie şevvali gurresinden bir yıl tamam olunca iki dükkânı on altı bin akçeye icareye virüb mezkûr kasab Ahmed dahi kabzeyleyüb mebläğı - mezbura hacı Süli bin hacı Hoşan kefili-bilmal oldu.

18 Şaban 924

İllik köle:

D. 211 S. 28/51

Bursada mütemekkin olan mevlâna Bedreddin bin Musa fakı İbrahim Solakbaşı bölüğünden Belgradlu Ahmed ile meclisi - şer'a

hazır olub ve mevlânayı-mezkûrun abdi - memlûki olan Ferruhu bile meclisi - şer'a ihzar idüb mukabelede mezkûr Ferruh illüğüm ve işbu müşarünileyh Belgradlu Ahmed ata ana bir karındaşımdır deyü dava eyledi mezkûr mevlâna Bedreddin abdi - mezkûrun illiğin idüğüne inkâr eyledi gıbbül - inkâr akibül - istişhad aduli - müsliminden arnavud Ali ibni Abdullah es - Solak ve Hüseyin bin Abdullah abdi-mezbur Ferruh illikdir Belgrad Kadılığındandır anası atası harac - güzarlardı deyü şehadet eylediler şahidanı - mezburanın şehadetleri bâdet - tezkiye vetta'dil hayyizi - kabulde vaki' olub sebti - sicil olundu.

Evahiri - Şaban 924

Elde bulunan tüfek:

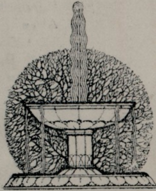
D. 214 S. 28/51

Karamozak mahallesinde mütemekkin olan Mehmed bin Mahmudun elinde bir tüfâk bulınub kefile virilmek lâzım gelincek Umurbey mahallesinde mütemekkin olan Hacı Mehmed bin Ynnus kefil olub sebti - sicil olundu.

Şaban 924

Halkevi dergileri :

Çıkaran Halkevi	Derginin adı
Adana	Görüşler
Afyon	Taşpınar
Amasya	Yeşilırmak
Antalya	Türk Akdeniz
Artvin	Çoruh
Bafra	Altın yaprak
Balıkesir	Kaynak
Burdur	Burdur
Bursa	Uludağ
Çorum	Çorumlu
Denizli	İnanç
Diyarbakır	Karacadağ
Elâzığ	Altan
Eminönü	Yeni Türk
Eminönü	H. B. Haberleri
Erzurum	Atayolu
Eskişehir	Halkevi
G. Antep	Başpınar
Giresun	Aksu
İsparta	Ün
İzmir	Fikirler
Kayseri	Erciyaş
Konya	Konya
Manisa	Gedis
Mersin	İçel
Milâs	Yeni Milâs
Muğla	Muğla
Niğde	Akpınar
Niksar	Ülker
Trabzon	İnan
Samsun	XIX Mayıs
Sinop	Dıranaz
Sivas	IV Eylül
Urfa	Ocak
Yozgat	Bozok
Zonguldak	Karaelmas

10 Kuruş

Bursa: Vilâyet Matbaası